
كتابخانهٔ
مجلس شورای
اسلامی

کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
کتاب تلخیص المفتاح
مؤلف
جلد (۶۴۹) از کتب (صفی) اهدائی
آقای سید محمد صادق طباطبائی به کتابخانه مجلس شورای ملی
شماره ثبت کتاب
۲۱۲۵۴
کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
خطی اهدائی
۶۴۹
بازرسی شد
۶۴۹

تلخيص المفتاح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواحد لا احد العدد القديم الصمد الذي الاوه غير محدوده ونعماوه غير محصوره ولا معدوده والصلوة والسلام على محمد خير البريه وعلى آله واصحابه النجبة الزكية وبعد فان احوج خلق الله تعالى الى غفرانه جمشيد بن مسعود بن محمود الطبيب الكاشاني الملقب بغياث احسن الله احواله يقول لما فرغت عن تحرير كتابي المسمى بمفتاح الحساب فانتخبت منه هذا المختصر فيما لا بد عنه للمبتدئين وسميته تلخيص المفتاح وجعلته مشتملا على ثلثين فصلا مستعينا بالله وحده العزيز

الفصل الاول في صور الاعداد ومراتبها

اعلم ان حكماء الهند اذا ارادوا ان يخففوا كتابة الاعداد وضعوا تسعة ارقام للعقود التسع المشهورة اعني من الواحد الى التسع على هذه الصورة

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩
واحد	اثنان	ثلثة	اربعة	خمسة	ستة	سبعة	ثمانية	تسعة

وسموا الموضع الاول الذي هو اول مواضع الارقام المتوالية من اليمين الى اليسار في الصف مرتبة الاحاد والموضع الذي عن يساره مرتبة العشرات فالذي عن يساره مرتبة المآت ثم بعد ذلك سموا الثلثة مواضع التي بعد الثلثة الاولى احاد الالوف وعشرات الالوف ومآت

الالوف ثم احاد الوف الالوف وعشرات الوف الالوف ومآت الوف الالوف وهكذا يتزايد لفظ الالوف بتزايد الادوار اعني المواضع الثلثة الآتية عقيب الاخرى بالغا ما بلغ فاعلم ان كل صورة من الصور التسع اذا وقعت في اولى المراتب كانت علامة احد الاعداد من الواحد الى التسع المذكوره وان وقعت في المرتبة الثانية كانت احد العقود التسع للعشرات التي هي من العشره الى التسعين وان وقعت في ثالثة المراتب كانت علامة احد العقود التسع للمآت وعلى هذا القياس وكل مرتبة لا يكون هناك عدد يجب ان يوضع فيها صفر على صورة دايرة صغيرة لئلا يقع خلل في المراتب فصورة العشره هكذا ١٠ وصورة احد عشر هكذا ١١ واثني عشر هكذا ١٢ وصورة المائة هكذا ١٠٠ وصورة اربعة الاف وتسعة وخمسين هكذا ٤٠٥٩

الفصل الثاني في التضعيف

وهو طلب مثلي العدد والعمل فيه ان نكتب ارقام العدد الذي نريد ان نضعفه في سطر ونبدأ من جانب اليمين ونضعف ما في كل مرتبة بصورته اي على تقديره ونضعه في مرتبة الاحاد ونضع الحاصل تحته محاذيا له ان كان الحاصل اقل من العشره والا ما زاد على العشره ونزيد للعشره واحدا على حاصل

كاد

نضعف ما في المرتبة التي عن يساره بان نحفظ للعشرة واحدا في الذهن حتى اذا ضعفنا ما في يساره نزيد الواحد على الحاصل ان في يساره عدد والا نضع الواحد في يساره وان كان الحاصل عشرة بلا زيادة ونقصان فنضع صفرا تحت تلك المرتبة ونحفظ للعشرة واحدا في الذهن للرفع مثاله اردنا ان نضعف

هذا العدد	٦٥٢٠٧٨
ضعفه	١٣٠٤١٥٦

بدانا بالثمانية وضعفناها فصارت ستة عشر وضعنا الستة تحت الثمانية وحفظنا للعشرة واحدا في الذهن للرفع ثم ضعفنا السبعة فصارت اربعة عشر زدنا عليها الواحد المحفوظ في الذهن فصارت خمسة عشر وضعنا الخمسة تحت السبعة ووضعنا للعشرة واحدا تحت الصفر الموضوع في يسارها ثم ضعفنا الاثنين فصارا اربعة وضعناها تحت الاثنين ثم ضعفنا الخمسة فصارت عشرة ووضعنا صفرا تحت الخمسة ووضعنا للعشرة واحدا في الذهن للرفع ثم ضعفنا الستة فصارت اثني عشر زدنا عليه الواحد المحفوظ فصار ثلثة عشر ووضعنا الثلثة تحت الستة ووضعنا واحدا على يساره للعشرة فما حصل تحت العدد فهو المطلوب

الفصل الثالث في التنصيف

وهو تحصيل نصف العدد والعمل فيه ان نضع ارقام العدد الذي

نريد ان ننصف في سطر ونبدا من الجانب الايسر وننصف ما في كل مرتبة بصورته فان كان زوجا فنضع نصفه تحته وان كان فردا فنضع الصحيح من نصفه تحته ونحفظ لكسر النصف الذي مع الصحيح خمسة في الذهن حتى اذا ننصف ما في المرتبة التي يتقدمه من جانب اليمين نزيد على نصفه الخمسة المحفوظة للنصف ان كان هناك عدد وان كان هناك صفر فنضع الخمسة المحفوظة للنصف تحته وان لم يتقدمه شيء فنضع علامة النصف تحت هذا الصحيح على هذه الصورة ½ مثاله اردنا ان ننصف

هذا العدد	٢٠٩٠٥٢٧
نصفه	١٠٤٥٢٦٣½

بدانا بالاربعة ونصفناها فصارت اثنين وضعناهما تحت الاربعة ولان ليس للصفر نصف وضعنا تحته صفرا ثم نصفنا التسعة فصارت اربعة ونصفا وضعنا الاربعة تحت التسعة وضعنا للنصف خمسة تحت الصفر الذي يتقدم التسعة ثم نصفنا الخمسة فصارت اثنين ونصفا وضعنا الاثنين تحت الخمسة وحفظنا للنصف خمسة في الذهن ثم اخذنا نصف الاثنين وهو الواحد وزدنا عليه الخمسة المحفوظة في الذهن حصلت ستة وضعناها تحت الاثنين ثم نصفنا السبعة فصارت ثلثة ونصفا وضعنا الثلثة تحت السبعة ووضعنا تحت

الفصل الرابع في الجمع

وهو زيادة عدد على عدد آخر والعمل فيه أن نضعهما متحاذيين في سطرين الآحاد حذاء الآحاد والعشرات وكذلك سائر المراتب ثم نبدأ من الجانب الأيمن ونزيد ما في كل مرتبة بصورته على ما يحاذيه ونضع الحاصل تحتهما ان كان أقل من العشرة والا ما زاد عليها فان كان الحاصل عشرة او ازيد نزيد للعشرة واحدا على ما في يساره كما ذكرنا في التضعيف وان كان لاحدهما مراتب لا يكون لها نظائر في الآخر ننقلها بعينها الى سطر الجمع بعد ان نخط فوقه خطا عرضيا للتمييز

مثاله اردنا ان نزيد هذا العدد ٦٧٥٢٤ على هذا العدد ٥٢٩٤٨٥٣ وضعناهما متحاذيين ثم بدأنا بالاربعة زدناها على الثلثة حصلت سبعة وضعناها حذوهما ثم زدنا الاثنين على الخمسة حصلت سبعة وضعناها تحتها وزيادة الصفر على الثمانية يكون ايضا ثمانية وضعناها محاذية لهما ثم زدنا السبعة على الاربعة حصل احد عشر وضعنا الواحد محاذيا لهما وحفظنا للعشرة واحدا في الذهن ثم زدنا الستة على التسعة والحاصل مع الواحد المحفوظ كانت ست عشرة وضعنا الستة حذاء الستة والتسعة وزدنا

للعشرة واحدا على الاثنين حصلت ثلثة وضعناها حذاء الاثنين ونقلنا الخمسة بعينها الى سطر الحاصل هكذا ولو اردنا ان نجمع ثلثة اعداد او ازيد منها نضعها صفا بعد صف

العددان اللذان نريد ان نجمعهما	٦٧٥٢٤ ٥٢٩٤٨٥٣
حاصل الجمع	٥٣٩١٨٧٧

بحيث يكون الآحاد كلها متحاذية وهكذا سائر المراتب ثم نبدأ بمرتبة الآحاد ونجمع ما فيها ونضع آحاد الحاصل تحتها ونزيد للعشرات بكل عشرة واحدا على حاصل جمع ما في يسارها وهكذا الى سائر المراتب

الاعداد التي نريد ان نجمعها	٩٨٤٥ ١٤٢٣ ٧٩٥٦
المجموع	١٩١٧٤

مثاله هكذا

الفصل الخامس في التفريق

وهو نقصان عدد ليس باقل منه والعمل فيه ان نضعهما كما ذكرنا في الجمع بعينه ونبدأ من الجانب الايمن وننقص ما في كل مرتبة بصورته من مراتب المنقوص عما يحاذيه من المنقوص منه ونضع الباقي تحته ان بقي شيء وان لم يبق شيء فنضع هناك صفرا وان لم يمكن نقصان ما في مرتبة عما يحاذيه نأخذ واحدا من عشراته اي عن يساره فيكون بالنسبة الى تلك المرتبة عشرة فننقصه منها ونزيد الحاصل الباقي على المحاذي من المنقوص منه وان لم يكن في عشراته عدد نأخذ من مياته واحدا وهو عشرة بالنسبة

الى عشرة اية و وضعنا تسعة منها في عشراته بالكتابة او باليد من يبقى
واحد نعمل به ما قلنا وعلى ذلك القياس مثاله اردنا ان ننقص
هذا العدد ٧٥٢٦ عن هذا العدد ٩٨٥٧٩٢ وضعنا هما متحاذيين وبدانا
بالستة ولما كانت اكثر مما يحاذيه في مرتبة الاحاد اخذنا واحد من
التسعة التي هي في يسارها فصار مع الاثنين اثنى عشر نقصنا منه
ستة بقيت ستة وضعناها تحت الاثنين ثم نقصنا الاثنين عن
الثمانية التي بقيت بعد اخذ الواحد من التسعة بقيت ستة
وضعناها تحتها ثم وضعنا السبعة تحتها بعينها لكون الصفر بازائها في
صف المنقوص ثم نقصنا السبعة عن الخمسة بعد اخذ واحد من يسارها
بقيت ثمانية وضعناها تحتها ووضعنا تحت الثمانية من المنقوص
منه سبعة لانا اخذنا منها واحدا ونقلنا التسعة بعينها صار هكذا

العدد المنقوص منه	٩٨٥٧٩٢
العدد المنقوص	٧٥٢٦
الباقي	٩٧٨٧٦٦

الفصل السادس في الضرب وهو طلب

عدد آخر نسبته الى احد المضروبين كنسبة الآخر
الى الواحد وذلك العدد يسمى حاصل الضرب والعمل
في ضرب ما دون العشرة بعضها في بعض ان كان المضروب واحدا

فيكون المضروب فيه بعينه حاصل الضرب وان كان اثنين فالحاصل
ضعف المضروب فيه وان كان ثلثة نزيد المضروب فيه على ضعفه
وان كان اربعة فنضعف ضعفه وان كان خمسة فناخذ لكل واحد من
المضروب فيه عشرة اي ناخذ نصف المبلغ وان كان اكثر
من الخمسة نجمع المضروب والمضروب فيه وناخذ لكل واحد
مما زاد على العشرة عشرة ونزيد عليه حاصل ضرب تمام احد
هما الى العشرة في تمام الآخر اليها مثلا اردنا ان نضرب
السبعة في الثمانية جمعناهما بلغت خمسة عشر اخذنا بالخمسة الزائدة
خمسين وزدنا عليه حاصل ضرب الثلثة في الاثنين وهو ستة
بلغت ستة وخمسين وهو حاصل ضرب السبعة في الثمانية وقد
اوردنا حواصل ضروب ما دون العشرات بعضها في بعض
في جدول ووضعنا احد المضروبين في طول الجدول والآخر في عرضه
وحاصل الضرب في الموضع المحاذي لهما اي ملتقاهما والجدول
هذا والاولى على المحاسب ان يحفظ ويمكنه في الذهن ليسهل عليه
العمل بما زاد عليه واما العمل في ضرب ما فوق العشرة

فبان نرسم
شكلاذا ار
بعه اضلاع و
نقسم طوله
بعدة مراتب احد

جدول ضرب مادون العشر

٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١	
٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١	١
١٨	١٦	١٤	١٢	١٠	٨	٦	٤	٢	٢
٢٧	٢٤	٢١	١٨	١٥	١٢	٩	٦	٣	٣
٣٦	٣٢	٢٤	٢٣	٢٥	١٦	١٢	٨	٤	٤
٤٥	٤٠	٣٥	٣٠	٢٥	٢٠	١٥	١٠	٥	٥
٥٤	٤٨	٤٢	٣٦	٣٠	٢٤	١٨	١٢	٦	٦
٦٣	٥٦	٤٩	٤٢	٣٥	٢٨	٢١	١٤	٧	٧
٧٢	٦٤	٥٩	٤٨	٤٠	٣٢	٢٤	١٦	٨	٨
٨١	٧٢	٦٣	٥٤	٤٥	٣٦	٢٧	١٨	٩	٩

المفروضين وعرضه بعدة الآخر بخطوط طوليه وعرضيه لينقسم الشكل الى مربعات صغار ثم نقسم كل مربع بمثلثين فوقاني وتحتاني بخطوط موربة متوازيه بحيث ينقسم من كل مربع الزاوية الفوقانية اليمنى والتحتانية اليسرى ويسمى هذا الشكل بالشبكة ثم نضع احد المفروضين فوق الشكل بحيث يقع كل مرتبة منه فوق مربع على الولاء والآخر على يساره بحيث يكون العشرات فوق الآحاد والمآت فوق العشرات وهكذا متصاعدة ونضرب كل واحد من مفردات المضروب بصورته في كل واحد من مفردات المضروب فيه بصورته ونضع الحاصل في المربع المحاذي لكل واحد منهما الآحاد في المثلث التحتاني والعشرات في المثلث الفوقاني في كل مرتبة تكون فيها صفر نترك

المربعات التي تحاذيها خاليه او نضع في مثلثاتها التحتانية صفرا لان ضرب الصفر في اي عدد يكون صفرا ثم نضع تحت المثلث التحتاني من المربع الواقع على ملتقى مرتبتي الآحاد من المفروضين ما فيه بعينه خارج الشكل وهو اول سطر الحاصل ثم نجمع ما بين الخطين الموربين اللذين ياتيان بعده ونضع الحاصل على يسار ما وضعنا اولا في سطر الحاصل ان كان اقل من العشرة والا نضع احاده ونزيد لكل عشرة واحدا على حاصل السطر المورب الذي بعده وهكذا نجمع ما في كل سطر مورب الى ان تم وان لم يكن في احد السطور الموربة عددا ولم يرتفع عن ما قبله شي نضع لاجله صفرا في سطر الحاصل مثاله اردنا ان نضرب هذا العدد ٦٥٩٨ في هذا العدد ١٥٦ فرسمنا الشكل كما قلنا ووضعنا المفروضين فوقه ويساره ثم ضربنا الستة التي وقعت في مرتبة الالوف بصورته في الواحد فكان الحاصل ايضا ستة وضعناها في المثلث التحتاني من المربع الواقع في ملتقاهما ثم ضربنا الستة ايضا في الخمسة حصل ثلثون وضعناه

٦	٥	٩	٨	
٦	٥	٩	٨	
٥	٠	٤ / ٥	٤ / ٥	٣
٦	٥	٥ / ٤	٤ / ٨	٢
٩	٥ ١	٢	٨	٨

في ملتقاهما الصفر في المثلث التحتاني والثلثة للعشرات في الفوقاني
ثم ضربناها في الستة حصلت ستة وثلثون ووضعنا الحاصل كذلك
في ملتقاهما وهكذا عملنا بالتسعة التي وقعت في مرتبة العشرات
وبالثمانية التي وقعت في مرتبة الآحاد وتركنا السطر المحاذي للصفر ثم
نقلنا الثمانية التي وقعت في المثلث التحتاني من المربع الذي وقع في التي
ملتقاهما في مرتبتي الآحاد الى سطر الحاصل تحت الشبكة ثم جمعنا ما في السطر
المورب الذي يأتي بعده اعني الاربعة والاربعة معا فكانت
ثمانية وضعناها على يسار الثمانية ثم جمعنا الثمانية والاربعة والستين
فكان المبلغ اثنين وعشرين وضعنا الاثنين يسار الثمانية ورددنا
للعشرين اثنين على مجموع ما في السطر المورب الذي يأتي بعده اعني
تسعة واربعة وستة فكان المبلغ احدا وعشرين ووضعنا الواحد يسار
الاثنين ونزيد للعشرين اثنين على الثلثة التي في السطر المورب الآخر
حصلت خمسة وضعناها يسار الواحد ثم جمعنا الستة والثلثة فكان
المبلغ تسعة وضعناها يسار الخمسة فهي تحت الشكل سطر الحاصل وهو
تسعمائة واحد وخمسون الفا ومائتان وثمانية وثمانون وان كان في مرتبة

الآحاد من احد المضروبين او من كليهما صفر او كان في الآحاد والعشرات
معا او في الآحاد والعشرات والمئات وهكذا في المراتب المتوالية
من الجانب الأيمن لم نحتج الى ان نرسم الشبكة بقدر جميع مراتب
المضروب والمضروب فيه كما ذهب به بعض اصحاب هذا الفن
بل نرسم الشبكة بقدر باقي المراتب بعد حذف الاصفار المتوالية
حتى اذا حصل سطر الحاصل نضع في يمينه صفرا او اكثر بعدة مجموع الاصفار
المتوالية التي حذفناها من المضروبين او من احدهما مثاله اردنا
ان نضرب هذا العدد ٦٠٩٨٠٠٠ في هذا العدد ١٥٦٠٠٠٠ حذفنا الا
صفار المتوالية التي وقعت على يمين المضروبين بقي المضروب والمضروب
فيه مساويا لما سبق فنقلنا الاصفار المحذوفة وهي سبعة اصفار
الى يمين سطر الحاصل فكان في سطر الحاصل هكذا ٥
٩٥١٢٨٨٠٠٠٠٠٠٠ وذلك تسعة الاف الف الف الف
وخمسمائة واثنا عشر الف الف الف وثمانمائة وثمانون
الف الف

الفصل السابع في القسمة

وهي طلب عدد اذا ضرب في المقسوم عليه ساوى المقسوم ويسمى
ذلك العدد بخارج القسمة والعمل فيهما ان نضع ارقام العدد المقسوم
ونخط على فوقه خطا عرضيا ثم نخط بين كل مرتبتين خطا طوليا مبتديا
من الخط العرضي الى حد ما ثم نضع المقسوم عليه تحت المقسوم بمسافة
بحيث يحاذي اخر مراتب المقسوم عليه اخر مراتب المقسوم ان
كان المقسوم عليه اقل مما يحاذيه من المقسوم بغير اعتبار جنسية
المراتب اي غير ما لا يحاذيه والا نضعه بحيث يحاذي اخر
مراتب المقسوم عليه ما هو في يمين اخر مراتب المقسوم وكذا انحا
يحاذي كل مرتبة تقدمه لما تقدم من الاخر ولو كانت الخطوط الطولية
بعدة مراتب المقسوم عليه لكفى ثم نطلب اكثر عدد من الاحاد يمكن
ان نضربه في واحد واحد من مراتب المقسوم عليه بصورته وننقص
الحاصل مما يحاذيه من المقسوم ومما على يسارها ان كان في يساره
شي فاذا وجد مثل هذا العدد نضع خارج الجدول على فوق الخط
العرضي محاذيا لاولي مراتب المقسوم عليه ونسمي هناك
سطر الخارج ونضربه في كل واحد من مراتب المقسوم عليه

ونضع الحاصل تحت المقسوم بحيث يكون احاد الحاصل محاذيه
المضروب فيه من المقسوم عليه وننقصه مما يحاذيه من المقسوم
ومما عن يساره ان كان فيه شي ونضع الباقي تحته ان بقي شي بعد
ان نخط بينهما خطا عرضيا ليدل على محو ما فوقه واثبات ما تحته ويجب
ان يكون ما يحاذي المقسوم عليه مما بقي من المقسوم اقل منه بصورته
ثم ننقل ارقام ما بقي من المقسوم الى اليسار بمرتبة بعد ان نخط تحت
ما كان اولا خطا عرضيا قاطعا لجميع الخطوط الطولية ثم نطلب اكثر عدد
بالصفة المذكورة ونضعه في يمين ما وضعناه اولا ونعمل به ما عملنا بالاول
وان لم يوجد نضع صفرا في ذلك المكان ثم ننقل ارقام المقسوم
اليسار بمرتبة اخرى وهكذا نعمل الى ان يصير المرتبة الاولى من المقسوم
محاذيه لمرتبة الاولى من المقسوم عليه ويتم العمل وحينئذ يكون ما وضع
في السطر الاعلى الذي فوق المقسوم خارج القسمة وهو اعداد صحاح
احاده وقعت فوق احاد المقسوم وان بقي من المقسوم شي فهو
كسر مخرجه عدد المقسوم عليه مثاله اردنا ان نقسم هذا العدد ٣٥٦٩١٥٨
على هذا العدد ٤٧٥٥ وضعنا المقسوم ورسمنا الجدول ووضعنا المقسوم

عليه تحته بمسافة بحيث تحاذي آخر مراتبه ما في يمين آخر مراتب المقسوم
اذ لو وضعناه بحيث تحاذي آخر مراتبه آخر مراتب المقسوم
لكان اكثر مما يحاذيه من المقسوم كما ذكرنا ثم طلبنا اكثر عدد من كلا
حاد بالصفة المذكورة فوجدناه سبعة وضعناها فوق الخط العرضي
الذي فوق المقسوم محاذيه لاولى مراتب المقسوم عليه
وضربناها اولا في الاربعة حصل ٢٨ وضعناه بحيث يكون احاده
محاذيه للاربعة اعني تحت ٣٥ ونقصناه عن ٣٥ كما هو رسم
عمل التفريق بقيت سبعة وضعناها تحت احاده بعد ان خططنا
بينهما ثم ضربنا السبعة ايضا في السبعة حصل ٤٩ وضعناه
تحت المقسوم بحيث يكون احاده محاذيه للسبعة اعني تحت
٧٦ ونقصناه عن ٧٦ بقي ٢٧ وضعناه تحته بعد ان نخط بينهما ثم
ضربنا السبعة ايضا في الخمسة حصل ٣٥ وضعناه تحت ٢٧٩
ونقصناه منه بقي ٢٤٤ وضعناه تحته بعد الخط الفاصل فبقي من المقسوم
٢٤٤٩٥٨ نقلناه بمرتبة الى اليسار ثم طلبنا اكثر عدد من كلا حاد بالصفة
المذكورة فوجدناه خمسة وضعناها يمين السبعة في سطر الخارج

وضربناها اولا في الاربعة حصل ٢٠ وضعناه بحيث يكون الصفر محاذيا
للاربعة واعني تحت ٢٤ متحاذيين ونقصناه منه بقيت اربعة
وضعناها تحت الصفر بعد الخط الفاصل ثم ضربنا الخمسة ايضا في
السبعة حصل ٣٥ وضعناه تحت ٤٠ متحاذيين ونقصناه منه
بقيت خمسة وضعناها تحت الخمسة بعد ان نخط بينهما خطا
عرضيا ثم ضربناها في الخمسة حصل ٢٥ وضعناه تحت ٥٩ ونقصناه
تحت ٥٩ ونقصناه منه بقي ٣٤ وضعناه تحته وقد حان ان ننقل
المقسوم عليه الى اليسار ففعلناه وطلبنا اكثر عدد من كلا حاد بالصفة
المذكورة لم نجد لان المقسوم عليه اكثر مما يحاذيه من المقسوم
فوضعنا صفرا يمين الخمسة في سطر الخارج ونقلنا المقسوم مرة اخرى
الى اليسار بمرتبة ثم طلبنا اكثر عدد بالصفة المذكورة فوجدنا السبعة
وعملنا بها كما ذكرنا فانتهى العمل وبقي من المقسوم تحت الخطوط الفاصلة
ثلثة وثمانون وذلك على ما يجب اقل من المقسوم عليه والخارج
من القسمة سبعة آلاف وخمسمائة وسبعة من الصحاح وثلثة
وثمانون جزءا من اربعمائة وخمسة وسبعين اذا فرض واحد

وهو المطلوب الفصل الثامن في الجذر كل عدد ضرب في
نفسه يقال لذلك العدد جذر ولذلك الحاصل مجذور
ومربع ومال وكل عدد يوجد له جذر يقال انه منطق
وما لا يوجد له جذر يقال انه اصم والعمل فيه ان نضع
العدد المطلوب جذره ونخط فوقه خطا عرضيا
وما بين كل مرتبتين خطا طوليا كما وضعنا في القسمة
ونعلم فوق كل مرتبة من المراتب الافراد نقطة وهي
المراتب المنطقة اعني يوجد فيها عدد مجذور ثم
نطلب اكثر عدد من الاحاد اذا ضربناه في نفسه
وننقص الحاصل مما يحاذي العلامة الاخيرة بصورته
ومما عن يساره ان كان في يساره شيء لا يبقى شيء او يبقى اقل مما
ننقص منه فاذا وجد عدد بهذه الصفة نضعه فوق العلامة الاخيرة وتحته بمسافة
يقتضيها العمل كما في القسمة محاذيا له ونضرب الفوقاني في التحتاني
اي في نفسه ونضع الحاصل تحت العدد المطلوب جذره بحيث
يكون احاده محاذية للمضروب فيه وننقصه مما يحاذيه من العدد ومما

اوهم

			٧	۵	٥	٧
٣ ٢	۵ ٨	٦	۵	٩	٥	٨
	٧ ٤	٩				
	٢	٧				
		٣	۵			
		٤	٥			
٢ ٢	٤ ٥	٥	٩	٥	٨	
	٤ ٣	۵				
		۵ ٢	۵			
		٣	٤			
٣ ٢	٣ ٨	٤	٥	٨		
	٦ ٤	٩				
	٤	٧	۵			

على يساره ونضع الباقي تحته بعد ان نخط بينهما بفاصلة ثم نزيد الفوقاني
على التحتاني وننقل المجموع الى جانب اليمين بمرتبة واحدة بعد ان نخط
على فوق ما كان اولا خطا عرضيا ليدل على محوه ويصير خطه آحاده محاذية
لمرتبة كانت يمين المنطق الاخير ثم نطلب اكثر عدد من الاحاد نضعه فوق
المنطق المقدم على المنطق الاخير وتحته على يمين ما نقلناه يمكن ان نضرب
ذلك المفرد الفوقاني في مرتبة مرتبة من التحتانية وننقص الحاصل بصورته
مما يحاذيه ومما عن يساره فاذا وجد ونعمل به ما ذكرنا نزيد ذلك
الفوقاني على التحتاني وننقل ما في السطر التحتاني الى اليمين بمرتبة وان لم
يوجد فنضع فوق العلامة وتحته صفرا وننقل وهكذا نعمل الى ان ينتهي الى المنطق
الاول ونعمل به ما عملنا بغيره فما حصل فوق الجدول فهو جذر لذلك
العدد وان لم يبق في صف العدد تحت الخطوط العواصل شيء وعلم ان ذلك
العدد كان منطقا وان بقي شيء فعلم انه كان اصما وحينئذ ينبغي ان نزيد ما فوق
المنطق الاول على التحاني فما بلغ يساوي لضعف العدد الموضوع فوق
العلامات ونزيد عليه واحدا ليحصل ما بين مربع العدد الموضوع فوق
العلامات ومربع عدد زاد عليه بواحد فاذا جعلناه مخرجا والباقي

حيثية

ان نقص من

من العدد كسرا فما حصل فوق العلامات مع هذا الكسر يكون جذر ذلك
العدد بالتقريب الاصطلاحي مثاله اردنا ان نستخرج جذر هذا العدد
٣٣١٧٨١ وضعناه ورسمنا الجدول واعلمنا العلامات كما ذكرنا
ثم طلبنا اكثر عدد بالصفة المذكورة فوجدناه خمسة وضعناها فوق
العلامات الاخيرة وتحتها ايضا وضربناها في نفسها حصل ٢٥ نقصناه
مما يحاذي الخمسة ومما عن يسارها بصورته وذلك ٣٣ بان وضعناه
تحته ونقصناه فبقيت ثمانية وضعناها حذاء الثلاثة تحت الخمسة
بعد ان خططنا بينهما وزدنا الفوقاني على التحتاني فصار ١٠ نقلناه بمرتبة
بعد ان خططنا فوق الخمسة التحتانية خطا ليدل على محوها ثم طلبنا اكثر
عدد آخر بالصفة المذكورة فوجدناه سبعة وضعناها فوق العلامة
المتقدمة على العلامة الاخيرة وتحتها على يمين احاد المنقول اعني يمين الصفر
ضربناها اولا في الواحد التحتاني فحصلت ايضا سبعة نقصناها من
الثمانية التي تحاذيها بعد ان نقصناها تحتها فبقي واحد وضعناها تحتها بعد
الفاصلة وتركنا ضربها في الصفر لان الحاصل ايضا صفر ثم ضربناها
في السبعة التي هي على يمين الصفر حصل ٤٩ نقصناه مما يحاذي السبعة ومما عن يسارها اعني

١١٧ بعد ان نقصناه تحته فبقي ٦٨ وضعناه تحت ذلك بعد الفاصلة
ثم زدنا السبعة الفوقانية على التحتانية فحصل في السطر
التحتاني ١١٤ نقلناه الى اليمين بمرتبة بعد التخطيط فوق
ما كان ثم طلبنا اكثر عدد آخر بالصفة المذكورة فوجدنا
ستة وضعناها فوق العلامة الاولى وتحتها وضربناها
اولا في الواحد الاخير ثم في الواحد المقدم ثم في الاربعة
ثم في الستة ونقصنا كل واحد من الحواصل مما يحاذي
كلا منها او من المحاذي ومما على يساره فبقيت
من العدد خمسة ثم زدنا الستة الفوقانية
على التحتانية وزدنا على المجموع واحدا فصار ١١٥٣ فهو المخرج لكسر
الذي هي الخمسة الباقية بالتقريب الاصطلاحي فيكون الجذر الحاصل
من العمل تقريبا

	٥		٧		٦
٣	٣	١	٧	٨	١
٢	٥				
	٨ ٧				
	١	٤	٩		
		٦ ٦	٨ ٦		
			٢		
			٣	٤	
				٤ ٣	٦
					٥
		١	١	٤	٦
	١	٥	٧		
	٥				

٥٧٦
٥
١١٥٣

الفصل التاسع في الموازين

للحساب امتحان يعرف بالميزان ان صح الحساب صح الميزان وان لم
يصح الحساب وليس ان صح الميزان صح الحساب وليس ان لم يصح
الحساب لم يصح الميزان وطريقه ان يجمع مفردات العدد من غير

اعتبار المراتب ونطرح منه تسعة تسعة الى ان يبقى تسعة او اقل فما بقى
فهو ميزان ذلك العدد مثاله اردنا ان ناخذ ميزان هذا العدد
٦٤٧٨ جمعنا الثمانية والسبعة والاربعة والستة وطرحنا من
المجموع تسعة تسعة فبقيت ثلثة وهى ميزان ذلك العدد وطريق عمل
ميزان الضرب ان نضرب ميزان المضروب فى ميزان المضروب
فيه ونطرح منه تسعة تسعة فما بقى ان خالف ميزان الحاصل تحقق خطاء العمل
واما ميزان القسمة فنضرب ميزان خارج القسمة فى ميزان المقسوم
عليه ونزيد عليه ميزان الباقى ان بقى شىء ونطرح منه تسعة تسعة فالباقى
ينبغى ان يكون مساويا لميزان المقسوم واما ميزان الجذر فنضرب ميزان ثانى
سطر الخارج فى نفسه ونزيد عليه ميزان الباقى ان بقى شىء ونطرح منه تسعة تسعة
ان جاوزتها فالباقى ان خالف ميزان العدد تيقن خطاء العمل

الفصل العاشر فى تعريف الكسور وكيفية وضعها

اذا جزى واحد صحيح باجزاء معينة سميت تلك الاجزاء مخرجا وبعض
من تلك الاجزاء كسرا واقل المخارج اثنان وليس لها الا كسر واحد وهو
نصفها ثم الثلثة فواحد منها ثلثها والاثنان ثلثاها ثم الاربعة فواحد منها ربعها

والاثنان ربعاها اعنى نصفها والثلثة ثلثة ارباعها وعلى هذا القياس
واما كيفية وضعها فهى ان نضع الكسر تحت الصحاح ونضع المخرج
تحت الكسر وان لم يكن معه صحاح نضع مكان الصحاح صفرا فصورة
النصف هكذا ٠/١/٢ وصورة الثلث هكذا ٠/١/٣ وصورة ثلثة الاخماس
هكذا ٠/٣/٥ واعلم ان كل نسبة بين الكسر ومخرجها يوجد فى اعداد غير متناهية
والمختار منها اقل عددين على تلك النسبة وايراد ماسواهما قبيح
اقل عددين على نسبة هما المتباينان وسنورد موقفه التباين والاشتراك
والتداخل

الفصل الحادى عشر فى موقف التداخل والتشارك والتباين

كل عددين
غير الواحد اذا طرح احدهما من الآخر مرة او ازيد لم يبق شىء فهما متداخلان
كالثلثة والتسعة وان لم يكن كذلك لكن يوجد عدد ثالث غير الواحد اذا
طرح من كل واحد منهما لم يبق شىء فهما المتشاركان والمتوافقان والعدد الذى
طرح منهما يسمى العاد لهما والكسر الذى يكون مخرجه ذلك العدد يسمى
الوفق ولا محالة يكون ذلك الكسر موجودا فى كل واحد من المتشاركين
يسمى كل واحد منهما جزء الوفق والاشتراك لذلك العدد كالستة و
الخمسة عشر فان الثلثة اذا طرح من الستة مرتين ومن الخمسة عشر

خمس مرات لم يبق شيء فهما متشاركان متوافقان في الثلثة
واشتراكهما ووفقهما في الثلث وجزء وفق الستة اثنان وجزء وفق
الخمسة عشر هو خمسة وان لم يوجد عدد غير الواحد اذا طرح منهما لم يبق
شيء فهما متباينان كالسبعة والتسعة واذا اردنا ان نعرف التداخل
والتشارك والتباين بين عددين فقسمنا اكثرهما على اقلهما فان لم يبق
شيء كانا متداخلين وان بقي شيء قسمنا المقسوم عليه على الباقي وهكذا
الى ان لا يبقى شيء او يبقى واحد فان لم يبق شيء فالعددان مشتركان
والمقسوم عليه الاخير هو العاد لهما وان بقي واحد فهما متباينان

الفصل الثاني عشر في التجنيس

ويقال له البسط ايضا فهو جعل الصحيح كسورا معينة بان نضرب
الصحاح في مخرج الكسر ونزيد عليه ذلك الكسر بصورته ان كان معه مثاله
اردنا ان نجعل اربعة وثلثة اخماس كلها اخماسا ضربنا الاربعة في الخمسة
حصل عشرون زدنا عليه ثلثة بلغ ثلثة وعشرين خمسا وهو المطلوب

الفصل الثالث عشر في الرفع

فهو ان يكون معنا كسر عدده
اكثر من مخرجه فنقسمه على مخرجه فما خرج من القسمة فهو صحيح والباقي
كسر من ذلك المخرج مثاله اردنا ان نرفع سبعة عشر ثلثا قسمنا السبعة

عشر على الثلثة التي هي مخرج الثلث خرج خمسة وبقي اثنان وهما
ثلثان

الفصل الرابع عشر في اخذ الكسور المختلفة من مخرج واحد

ويقال لهذا العمل ضرب المخارج وهو طلب اقل عدد تصح منه
الكسور المفروضة وهو عدد يعده كل واحد من المخارج المفروضة
والعمل فيه ان نرسم جداول طولية ونضع كل كسر في اعلى طول كل جدول
والمخرج في اسفله بمسافة ثم ننظر الى المخارج فما كان منها داخلا في بعضها
نخط فوقه خطا كم كانت ونضع فوق الخط صفرا ثم نضرب احد المخارج
الباقية في الاخر ان كانا متباينين والا نضرب احدهما في جزء وفق الاخر ثم
نضرب الحاصل في مخرج اخر ان كان الحاصل مع ذلك المخرج
متباينين والا في جزء وفقه وكذا الحاصل في مخرج اخر الى ان تتم المخارج فحاصل
ضرب الاخير هو المخرج المشترك تصح منه تلك الكسور فنضعه في كل
جدول بعد ان نخط بينها وبين المخارج الاصلية خطا عرضيا يقطع جميع الطولية
ثم نقسمه على كل واحد من المخارج الاصلية التي وضعت في اسافل الجداول
ونضع الحاصل في ذلك الجدول تحت الكسر ونضربه فيه ونضع الحاصل فوق
المخرج المشترك فهو ذلك الكسر الماخوذ عن المخرج المشترك ونضع فوقه

صفرا مكان الصحاح ونخط فوق الاصفار خطا عرضيا تقطع جميع الطوليه للتمييز مثاله اردنا ان ناخذ ثلثا وخمسين وخمسه اسداس وثلاثه اثمان وعشرا من مخرج واحد فرسمنا الجداول الطوليه بعدتها ووضعنا الكسور فيها كما ذكرنا هكذا فنظرنا الى المخارج فوجدنا الثلثه والخمسه داخلان في السته والعشره كل لنظره فنضع فوق كل واحد منها صفرا بعد الخط الفاصل ثم ضربنا السته في نصف الثمانيه اعني اربعه لانهما متشاركان في النصف حصل ٢٤ ضربناه في نصف العشره

١ / ٤٠	٢ / ٢٤	٥ / ٢٠	٣ / ١٥	١ / ١٢
٤٠ / ١٢٠	٤٨ / ١٢٠	١٠٠ / ١٢٠	٤٥ / ١٢٠	١٢ / ١٢٠
٥ / ٣	٥ / ٥	٦	٨	١٠

اعني الخمسه لذلك ايضا حصل ١٢٠ وهو المخرج المشترك تصح منه تلك الكسور ووضعناه في كل جدول فوق الخط العرضي القاطع لجميع الطوليه ثم قسمناه على كل واحد من المخارج الاصليه ووضعنا الخارج تحت الكسر وضربناه فيه ووضعنا الحاصل فوق المخرج المشترك في ذلك الجدول فهو الكسر المذكور الماخوذ من المخرج المشترك الفصل الخامس عشر في تضعيف الكسور ننظر الى المخرج ان كان فردا نضعف الكسر ونقسم الحاصل على المخرج اعني ان زاد من المخرج نرفع من المخرج بواحد ونضعه مكان الصحاح ان لم

يكن معه والا نزيده على ضعف الصحاح وما بقي نضعه مكان الكسر ونترك المخرج بحاله وان كان المخرج زوجا تنصفه ونقسم الكسر عليه اي على النصف مثاله اردنا ان نضعف خمسة اسداس وضعناه هكذا ٥/٦ نصفنا المخرج فصار ثلثه وقسمنا الكسر عليها فصار بعد الرفع هكذا مثال في تضعيف ثمانيه واربعه اسباع وضعنا هكذا نضعفه صار هكذا

الفصل السادس عشر في تنصيف الكسر ننظر الى الكسر ان كان زوجا ننصفه ونترك المخرج بحاله وان كان فردا نضعف المخرج ونترك الكسر بحاله وان يكون معه صحاح فان كانت زوجا ننصفها وان كان فردا ناخذ منها واحدا ونحفظ في الذهن وننصف الباقي في موضعها ونزيد للواحد المحفوظ مثل المخرج على الكسر ثم ننصف المجموع او نضعف المخرج على ما ذكرنا مثاله اردنا ان ننصف ثلثه ارباع وصورتها هكذا وضعنا مخرجها فصار ٨ مثال اخر تسعه وثلثه اخماس وهو هكذا اخذنا من التسعه واحدا ونصفنا الثمانيه الباقيه فصارت اربعه ووضعناها مكان الصحاح وزدنا للواحد مقدار المخرج على الكسر فبلغت ثمانيه نصفناها فصار هكذا وان كان مبلغ الكسر ههنا فردا نضعف المخرج ونترك الكسر بحاله

الفصل السابع عشر في جمع الكسور وهو ان نوحد المخارج بضرب التباين ان اختلفت ونجمع الكسور المتخذة من المخرج المشترك ونقسم الحاصل على المخرج المشترك ونضع الخارج مكان الصحاح وان بقي شيء يكون كسرا من المخرج المشترك ينبغي ان ننظر في آخر عمل الجمع وغيره الى الكسر والمخرج ان لم يكونا متباينين فنردهما الى اقل عددين على تلك النسبة مثاله اردنا ان نجمع ثلثة ارباع وستة اسباع وضعناهما هكذا ٣/٤ ٦/٧ وبعد اتحاد المخرجين صار هكذا ٢١/٢٨ ٢٤/٢٨ ثم جمعنا الكسرين وقسمنا الحاصل على المخرج المتحد صار هكذا ١ ١٧/٢٨ وهو المطلوب مثال آخر اردنا ان نجمع هذه الاعداد ٢ ١/٢ ٥ ٣/٤ ٣ ٥/٦ ٥ ٥ الاربعة وبعد ضرب التباين لتوحيد المخارج صار هكذا ٢ ٦/١٢ ٥ ٩/١٢ ٣ ١٠/١٢ ٥ ٥ ثم جمعنا الصحاح حصلت عشرة وجمعنا الكسور الثلثة حصلت خمسة وعشرون فقسمناه على المخرج المشترك خرج اثنان زدناهما على العشرة بلغ اثنا عشر صحاحا وبقي واحد نسبناه الى المخرج المشترك فصار هكذا ١٢ ١/١٢ وهو المطلوب الفصل الثامن عشر في تفريق الكسور نوحد المخرجين ان كانا مختلفين ثم ننقص الكسر من الكسر المأخوذين من المخرج المشترك فان بقي شيء فهو كسر من المخرج المشترك مثاله

اردنا ان ننقص ثلثة ارباع من خمسة اسداس ووضعناهما هكذا ٥/٦ ٣/٤ ثم جعلناهما بضرب التباين هكذا ١٠/١٢ ٩/١٢ ثم ننقص التسعة من العشرة بقي ١/١٢ وهو المطلوب وان كان مع المنقوص منه صحاح او مع كليهما وبعد اتحاد المخرجين يكون كسر المنقوص اكثر من كسر المنقوص منه ناخذ من صحاح المنقوص منه واحدا ونجعله كسورا ونضمها مع الكسر بان نزيد مخرجه على كسره ثم ننقص الكسر من ذلك الكسر مثاله اردنا ان ننقص ثلثة ونصفا من ستة وثلثة اثمان وصورتهما هكذا ٣ ١/٢ ٦ ٣/٨ وبعد اتحاد المخرجين صار هكذا ٣ ٤/٨ ٦ ٣/٨ ولما كان كسر المنقوص اكثر من كسر المنقوص منه اخذنا من صحاح المنقوص منه واحدا بقي هناك خمسة نقصنا منها الثلثة بقي اثنان وضعناهما مكان الصحاح وجعلنا الواحد كسورا حصلت ثمانية زدناها على الثلثة بلغ احد عشر نقصنا منه كسر المنقوص الذي هو اربعة بقيت سبعة وضعناها مكان الكسر هكذا ٢ ٧/٨ وهو المطلوب الفصل التاسع عشر في ضرب الكسور اما الكسور في الكسور فنضرب الكسر في الكسر والمخرج في المخرج ونردهما الى اقل عددين على نسبتهما ان لم يكونا متباينين مثاله اردنا ان نضرب ثلثين في ثلثة اخماس وصورتهما ٢/٣ ٣/٥ فضربنا الكسر في الكسر والمخرج في المخرج حصل هكذا ٦/١٥ رددناها

الى اقل عددين بتلك النسبة فصار … وهو المطلوب واما الصحاح
فى الكسور فنضرب الصحاح فى الكسر ونقسم الحاصل على المخرج مثاله
اردنا ان نضرب العشرة فى ثلثة اسباع صورتها […] ضربنا العشرة
فى ثلثة حصل ثلثون قسمناه على السبعة صار هكذا … وهو المطلوب واذا
عرفت هذين النوعين واردت ان تضرب الصحاح او الكسور فى
الصحاح والكسور معا فاضربهما فى كل واحد منهما واجمعهما يحصل المطلوب
وان اردت ان تضرب الصحاح والكسور معا فى الصحاح والكسور معا فاضرب
صحاح المضروب فى كل واحد منهما من المضروب فيه ثم كسوره فى كل
واحد منهما واجمع الحواصل الاربعة يحصل المطلوب **الفصل العشرون فى قسمة الكسور**
نوحد المخرجين ان اختلفا ونجنس الصحاح ان كانت معها وكذا الحكم
فيما كان احد المقسومين صحاحا فقط ثم نقسم كسر المقسوم على كسر المقسوم
عليه ونطرح المخرج مثاله اردنا ان نقسم اثنين وخمسة اسداس على ثلثة
ارباع صورتها […] وبعد التجنيس وتوحيد المخرجين صار هكذا […]
ثم قسمنا كسر المقسوم على كسر المقسوم عليه وطرحنا المخرجين صار …
وهو المطلوب **الفصل الحادى والعشرون فى استخراج جذر الكسور**

نجنس الصحاح ان كانت معها ثم ننظر ان كان الكسر والمخرج منطقين
ناخذ جذر الكسر ونضعه مكان الكسر وناخذ جذر المخرج ونضعه مكان
المخرج كجذر اربعة اتساع يكون ثلثين وان لم يكن كل واحد منهما منطقا
نضرب الكسر فى المخرج وناخذ جذر الحاصل على التقريب الاصطلاحى
كما ذكرنا فى الصحاح ونقسمه على المخرج مثاله اردنا جذر خمسة اسداس
ضربنا الكسر فى المخرج حصل ثلثون اخذنا جذره كان … قسمناه على
المخرج الذى هو ستة خرج هذا … رددناهما الى اقل عددين على
تلك النسبة صار … وهو المطلوب **الفصل الثانى والعشرون**
فى تحويل كسر مخرج الى مخرج آخر نضرب عدد الكسر فى المخرج الذى نريد
ان نحول اليه ونقسم الحاصل على مخرج ذلك الكسر فما خرج فهو
تعلم الكسر المطلوب من المخرج المحول اليه مثاله اردنا ان خمسة اسباع
كم هى اسداس فضربنا الخمسة فى الستة حصل ثلثون قسمناه على السبعة
خرجت اربعة وبقى اثنان فان اردنا نسبتهما الى السبعة ونقول ان خمسة
اسباع هى اربعة اسداس وسبعا سدس وان اردنا نحول الاثنين
الباقيين الى الطساسيج ضربناهما فى الاربعة التى هى مخرج الطساسيج

من السدس حصلت ثمانية قسمناها على السبعة خرج واحد وهو طسوج وبقي واحد ضربناه في الاربعة التي هي مخرج الشعيرات من الطسوج حصلت اربعة قسمناها على السبعة خرجت اربعة اسباع شعير فنقول ان خمسة اسباع هي اربعة اسداس وطسوج واربعة اسباع شعير وهو المطلوب

الفصل الثالث والعشرون في مساحة السطوح المستوية

التي تحيط بها خطوط مستقيمة اما المثلث هو سطح يحيط به ثلثة خطوط مستقيمة ان كانت احدى زواياه قايمة فنضرب احد الضلعين المحيطين بالقايمة في نصف الآخر تحصل المساحة والا فنجعل اطول الاضلاع قاعدة ونضرب مجموع الاقصرين في تفاضلهما ونقسم الحاصل على قاعدته فما خرج ننقصه عن القاعدة فنصف الباقي هو بعد موقع العمود عن طرف اقصر الاضلاع نخرج منه خطا الى الزاوية فهو العمود نمسحه ونضربه في نصف القاعدة تحصل المساحة مثاله في مثلث ا ب ج ضلع ا ب عشرة وا ج سبعة عشر و ب ج احد وعشرون مجموع الاقصرين ٢٧ ضربناه في تفاضلهما وهو ٧ حصل ١٨٩ قسمناه على القاعدة وهي ٢١ خرج ٩ نقصناه عن ٢١ بقي ١٢ نصفه ستة وهي بعد موقع

العمود عن طرف ضلع ا ب الاقصر اعني ب ى فاخرجنا عن نقطة ى خط ا ى وهو العمود مسحناه فكان ثمانية ضربناها في نصف القاعدة وهو عشرة ونصف حصل ٨٤ وهو المساحة واما ذو اربعة اضلاع قايم الزوايا فنضرب احد اضلاعه فيما يجاوره اعني الطول في العرض واما التي ليست بقايمة الزوايا او كانت كثيرة الاضلاع والزوايا فنقسمها الى مثلثات فمساحتها مساحة مجموع تلك المثلثات

الفصل الرابع والعشرون في مساحة سطح الدائرة وقطعها وهي سطح مستو يحيط به خط مستدير وفي داخله نقطة يكون كل الخطوط المستقيمة الخارجة عنها اليه متساوية وتلك النقطة مركزها والخطوط انصاف اقطارها وطريق مساحتها ان نضرب نصف قطرها في نصف محيطها تحصل المساحة ونسبة قطر كل دائرة الى محيطها نسبة واحد الى ثلثة وسبع بالتقريب المشهور وضرب نصف القطر في نصف كل قوس هو مساحة قطاع يحيط به تلك القوس وخطان متساويان كل واحد منهما نصف قطر دائرة تكون تلك

القوس منهما واذا اتصل بين طرفي القوس بخط مستقيم فينقسم القطاع بمثلث
وقطعة دائرة فاذا مسح المثلث ونقصها عن مساحة القطاع الذي هو
اقل من نصف الدائرة بقي مساحة القطعة الصغرى من الدائرة وان زدها
على مساحة القطاع الذي هو اكثر من نصف الدائرة يحصل مساحة القطعة الكبرى منها

القطعه
القطاع

الفصل الخامس والعشرون في مساحة السطوح المستديرة

كالاسطوانة والمخروط والكرة وسنذكر
تعريفها في الفصل المستقبل فان نضرب مقدار الخط الواصل بين قاعدتي الاسطوانة
المستدير القايمة المتوازي لسهمها في محيط قاعدتها يحصل مساحة سطحها المستدير
ان نضرب الخط الواصل بين راس المخروط المستدير القائم ومحيط قاعدته
في نصف محيط القاعدة يحصل مساحة سطح المستدير وان نضرب قطر الكرة في
محيط اعظم دائرة تقع فيها يحصل مساحة سطح الكرة ومساحة سطح قطعة الكرة
يساوي مساحة دائرة يكون نصف قطرها مساويا للخط الواصل بين قطب القطعة
ومحيط قاعدتها

الفصل السادس والعشرون في مساحة الاجسام

فمنها الاسطوانة وهي جسم يحيط به سطحان مستويان متشابهان متوازيان
هما قاعدتاها اما دائرتان او غيرهما وسطح واصل بين محيطي القاعدتين بحيث اذا اتطع

بسطح مواز للقاعدة يقع فيها سطح مساو للقاعدة ومنها المخروط وهو مجسم
يحيط به سطح مستو هو قاعدته اما دائرة او غيرها وسطح مرتفع عن محيطها على التضا
يق المتناسب الى نقطة هي راسه فان كانت قاعدة الاسطوانة او المخروط دائرة
سميا مستديرين والخط الواصل بين مركزي القاعدتين او راس
المخروط ومركز القاعدة سمي سهما لذلك وان كان السهم قائما على القاعدة
فهما قائمتان والا فمايلان وان لم يكن القاعدة فيهما دائرة سميا مضلعين ومنها
الكرة وهي جسم يحيط به سطح مستدير وفي داخله نقطة يكون كل الخطوط
المستقيمة الخارجة عنها اليه متساوية فاذا ضربنا ارتفاع الاسطوانة في
مساحة قاعدتها يحصل مساحة جسمها واذا ضربنا ارتفاع المخروط في ثلث
مساحة قاعدته يحصل مساحة جسمه واذا ضربنا نصف قطر الكرة في ثلث
مساحة بسيطها يحصل مساحة جسمها وان نضرب نصف قطرها في
ثلث مساحة سطح قطعة منها يحصل مساحة قطاعها

الفصل السابع والعشرون فيما يتوقف عليه الشروع في المسائل الست الجبرية

وهي مسائل يستخرج باستعانتها كثير من المجهولات العددية من معلوماتها
المخصوصة وتلك المعلومات اما ان تكون معلومة باعيانها كالاعداد

او معلومه من حيث الاعتبارات المخصوصه على ما يعرف عن كلام السائل
فلابد عن تسميه المجهول بشئ او دينار او درهم او نصيب او غير ذلك
واذا ضرب المجهول الذى نسميه شيا فى نفسه يقال للحاصل مال لان
الشئ ههنا بمثابه الجذر وفى المال كعب وفى الكعب مال مال ونسبه
مال المال الى الكعب كنسبه الكعب الى المال والمال الى الشئ والشئ
الى الواحد وهكذا نسبه الواحد الى جز الشئ وجز الشئ الى جز المال وجز المال
الى جز الكعب وجز الكعب الى جز مال المال فاذا كان الشئ ثلثه
يكون المال تسعه والكعب سبعه وعشرين وجزء الشئ ثلث الواحد وجزء
المال تسع الواحد وجز الكعب واحدا من سبعه وعشرين هى واحد واذا ضرب
العدد فى كل جنس منها يكون الحاصل من ذلك الجنس واعلم ان
بنا المسائل الست على العدد والاشيا والاموال وما جاوزها فلا يلتفى
بواحده من المسائل الست وقد اوردنا جدولا لسهوله معرفه جنسيه
حاصل ضرب بعضها فى بعض فتطلب عن ملتقا المضروبين وتعرف
عنه جنسيه خارج القسمه ايضا وهو هذا فاذا اردنا ان نضرب
جنسا فى جنس نضرب عدد احدهما فى عدد الاخر فما حصل

٣٧
ان الكلام لفي الفؤاد و
جعل اللسان على الفؤ
٣٨

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الباب الحادی عشر فيما يجب على عامة المكلفين من معرفة اصول الدين
اجمع العلماء كافة على وجوب معرفة الله تعالى وصفاته الثبوتية والسلبية
وما يصح عليه وما يمتنع والنبوة والامامة والمعاد بالدليل لا بالتقليد
فلا بد من ذكر ما لا يمكن جهله على احد من المسلمين ومن جهل شيئا من ذلك
خرج عن ربقة المؤمنين واستحق العقاب الدائم وقد
رتبت هذا الباب على فصول **الفصل الاول** فی اثبات
واجب الوجود تعالى شانه فنقول كل معقول اما ان يكون
واجب الوجود فی الخارج لذاته واما ان يكون ممكن الوجود فی الخارج لذاته
واما ان يكون ممتنع الوجود فی الخارج لذاته ولا شک فی ان هنا موجودا
فان كان واجبا فالمطلوب وان كان ممكنا افتقر الى موجد يوجده بالضرورة
فان كان الموجد واجبا فالمطلوب وان كان ممكنا افتقر الى موجد آخر
فان كان الاول دار وهو باطل بالضرورة وان كان ممكنا آخر
تسلسل وهو باطل لان جميع آحاد تلك السلسلة الجامعة

لان نسخه بدل

عرفی ای طبع باغ لون از بهر بهار جمع و طرح رنگ آمیزی فصل خزان جست

لجميع الممكنات يكون ممكنة بالضرورة فتشترک فی امتناع الوجود
بذاتها فلا بد لها من موجد خارج عنها بالضرورة وهو المطلوب
الفصل الثانی فی صفاته الثبوتية وهی ثمانية **الاولى**
انه تعالى قادر مختار لان العالم محدث لان كل جسم
فانه لا ينفک من الحوادث اعنی الحركة والسكون وهما
حادثان لاستدعائهما المسبوقية بالغير وما لا ينفک عن المحدث
فهو محدث بالضرورة فيكون المؤثر فيه هو الله تعالى مختارا
لانه لو كان موجبا لم يتخلف اثره عنه بالضرورة فيلزم اما قدم
العالم او حدوث الله تعالى وهما باطلان وقدرته تتعلق
بجميع المقدورات لان العلة المحوجة هی الامكان ونسبت ذاته
الى الجميع بالسوية فيكون قدرته عامة **الثانية** انه تعالى عالم
لانه تعالى فعل الافعال المحكمة المتقنة وكل من فعل ذلک
فهو عالم بالضرورة وعلمه يتعلق بكل معلوم لتساوی نسبة جميع
المعلومات اليه لانه حی فيصح ان يعلم كل معلوم فيجب له ذلک
لاستحالة افتقاره الى غيره **الثالثة** انه تعالى حی لانه قادر عالم

فيكون واجبا بالضرورة

قادر اه

الى المؤثر

فيكون حيا بالضرورة وهو المطلوب الرابعة انه تعالى مريد
وكاره لان تخصيص الافعال بايجادها في وقت دون وقت آخر
فلا بد له من مخصص وهو الارادة وما لكراهة ايضا الخامسة
انه تعالى مدرك لانه تعالى حي
فيصح ان يدرك وقد ورد القرآن بثبوته له فيجب اثباته السادسة
انه تعالى قديم ازلي باق ابدي لانه واجب الوجود لذاته فيستحيل
العدم السابق واللاحق عليه السابعة انه تعالى متكلم بالاجماع والمراد
بالكلام الحروف المسموعة المنتظمة والمعنى انه تعالى متكلم انه اوجد الكلام
في جسم من الاجسام وتفسير الاشاعرة غير معقول الثامنة انه تعالى
صادق لان الكذب قبيح بالضرورة وانه تعالى منزه عنه لاستحالة
النقص عليه الفصل الثالث في صفات السلبية وهي سبع الاولى
انه تعالى ليس بمركب والا لكان مفتقرا الى اجزائه والمفتقر ممكن
الثانية انه تعالى ليس بجسم ولا عرض والا لافتقر الى المكان ولامتنع
انفكاكه من الحوادث فيكون حادثا وهو محال ولا يجوز ان
يكون في محل والا لافتقر اليهما ولا يصح عليه الالم واللذة لامتناع المزاج عليه

ولا في جهة والا لافتقر اليها

لان الامر والنهي وغيرهما يستلزم الارادة

صح

ولا يتحد بغيره لامتناع الاتحاد مطلقا الثالثة انه تعالى ليس
محلا للحوادث لامتناع انفعاله عن غيره ولامتناع النقص
عليه الرابعة انه تعالى يستحيل عليه الرؤية لان كل مرئي فهو
ذو جهة لانه اما مقابل او في حكم المقابل بالضرورة فيكون
جسما وهو محال ولقوله تعالى لن تراني ولن النافية
للتأبيد الخامسة في نفي الشريك عنه للسمع وللتمانع فيفسد
نظام الوجود ولاستلزامه التركيب لاشتراك الواجبين
في كونهما واجبي الوجود فلا بد من مايز السادسة في نفي المعاني
والاحوال عنه تعالى لانه لو كان قادرا بقدرة او عالما بعلم
وغير ذلك افتقر في صفاته الى ذلك المعنى فيكون ممكنا هذا
خلف السابعة في انه تعالى غني ليس بمحتاج لان وجوب
وجوده دون غيره يقتضي استغناءه عنه وافتقار غيره اليه
الفصل الرابع في العدل وفيه مباحث الاول العقل
قاض بالضرورة ان من الافعال ما هو حسن كرد الوديعة
والاحسان والصدق النافع وبعضها هو قبيح كالظلم والكذب الضار

ملاحدة وحكماء الهند

الملاحدة والحكماء

ولهذا الحكم بهما من نفي الشرايع كالملاحدة والهند ولانهما لو انتفيا
عقلا لم ينتفيا سمعا لانتفاء قبح الكذب حينئذ من الشارع
الثاني في انا فاعلون والضرورة في انا بذلك للفرق
الضروري بين سقوط الانسان من سطح ونزوله منه على الدرج
ولامتنع تكليفنا بشيء فلا عصيان ولقبح ان يخلق الفعل فينا ثم
يعذبنا عليه والسمع **الثالث** في استحالة القبح عليه تعالى لان له
صارفا عنه وهو علمه بالقبح ولا داعي له اليه نعم لانه اما داعي الحاجة
الممتنعة عليه او داعي الحكمة وهو منتفي هنا ولانه لو جاز صدوره
منه لامتنع اثبات النبوات فحينئذ يستحيل عليه ارادة القبح
لانها قبيحة **الرابع** انه تعالى يفعل لغرض لدلالة القرآن
عليه ولاستلزام نفيه العبث وهو قبيح وليس الغرض الاضرار
لقبحه بل النفع فلا بد من التكليف وهو بعث من يجب
طاعته على ما فيه مشقة على جهة الابتداء بشرط الاعلام والا
لكان مغريا بالقبح حيث خلق الشهوات فينا والميل
الى القبيح والنفور عن الحسن فلا بد من زاجر وهو التكليف

والعلم غير كاف لاستسهال الذم في قضاء الوطر وحسنه
التعريض للثواب اعني النفع المستحق المقارن للتعظيم والاجلال
الذي يستحيل الابتداء به **الخامس** في انه تعالى يجب عليه
اللطف وهو ما يقرب الى الطاعة ويبعد عن المعصية ولاحظ له
في التمكين ولا يبلغ الالجاء لتوقف غرض المكلف عليه لان المريد
لفعل من غير بمشقة فلو لم يفعله لكان ناقضا لغرضه وهو قبيح عقلا
السادس في انه تعالى يجب عليه فعل عوض الآلام الصادرة
عنه ومعنى العوض هو النفع المستحق الخالي من تعظيم واجلال
والا لكان ظالما تعالى الله عن ذلك علوا كبيرا ويجب زيادته
على الالم والا لكان عابثا **الفصل الخامس** في النبوة النبي هو
الانسان المخبر عن الله تعالى بغير واسطة احد من البشر وفيه مباحث
الاول في النبوة نبينا محمد صلى الله عليه وآله محمد ابن عبد الله بن
عبد المطلب صلى الله عليه وآله وسلم رسول الله لانه ادعى النبوة وظهر
المعجز على يده كالقرآن وانشقاق القمر ونبوع الماء من بين اصابعه
واشباع الخلق الكثير من طعام القليل وتسبيح الحصى في كفه

وهي اكثر من ان يحصى وادعى النبوة فيكون صادقا والا لزم
الاغراء للمكلفين بالقبيح فيكون محالا **الثاني** في وجوب عصمته العصمة
لطف خفي يفعله الله تعالى بالمكلف بحيث لا يكون له داع الى
ترك الطاعة وارتكاب المعصية مع قدرته على ذلك لانه لولا ذلك
لم يحصل الوثوق بقوله فانتفت فايدة البعثة وهو محال **الثالث**
في انه معصوم من اول عمره الى آخره لعدم انقياد القلوب الى طاعة
من عهد منه في سالف عمره انواع المعاصي والكباير وما تنفر النفس
منه **الرابع** يجب ان يكون افضل اهل زمانه لقبح تقديم المفضول
على الفاضل عقلا وسمعا قال الله تعالى افمن يهدي الى الحق احق
ان يتبع امن لا يهدي الا ان يهدى فما لكم كيف تحكمون **الخامس**
يجب ان يكون منزها عن دناءة الآباء وعهر الامهات وعن الرذايل
الخلقية والعيوب الخلقية لما في ذلك من النقص فيسقط محله من
القلوب والمطلوب خلافه **الفصل السادس** في الامامة وفيه
مباحث **الاول** الامامة وهي رياسة عامة في امور الدين والدنيا
لشخص من الاشخاص وهي واجبة عقلا لان الامامة لطف فانا نعلم قطعا

ان

ان الناس متى كان لهم رئيس مرشد ينتصف للمظلوم من الظالم
ويرد الظالم عن ظلمه كانوا الى الصلاح اقرب ومن الفساد ابعد
وقد تقدم ان اللطف واجب على الله تعالى **الثاني** يجب
ان يكون الامام معصوما والا لتسلسل لان الحاجة الداعية الى
الامام هي رد الظالم عن ظلمه والانتصاف للمظلوم منه فلو جاز
ان يكون غير معصوم افتقر الى امام آخر وتسلسل ولانه لو فعل المعصية
فان وجب الانكار عليه سقط محله من القلوب وانتفت فايدة
نصبه وان لم يجب سقط الامر بالمعروف والنهي عن المنكر
وهو قبيح ولانه حافظ للشرع فلا بد من عصمته ليؤمن الزيادة
والنقصان ولقوله تعالى لا ينال عهدي الظالمين **الثالث**
الامام يجب ان يكون منصوصا عليه لان العصمة من الامور الباطنة
التي لا يعلمها الا الله تعالى فلا بد من تعيين من يعلم عصمته او ظهور
معجز على يده يدل على صدقه **الرابع** يجب ان يكون افضل الرعية
كما تقدم في حق النبي عليه السلام **الخامس** الامام بعد رسول الله
صلى الله عليه وآله وسلم علي ابن ابي طالب عليه السلام بالنص المتواتر

من النبی علیه السلام ولانه ع افضل لقوله تعالی وانفسنا وانفسکم
ومساوی الافضل افضل ولاحتیاج النبی ص فی المباهلة الیه ولان
الامام یجب ان یکون معصوما ولا احد غیره ممن ادعی الامامة
لمعصوم اجماعا فیکون هو الامام ولانه اعلم من غیره لرجوع الصحابة
فی دقایقهم الیه ولم یرجع الی احد ولقوله ص اقضاکم علی ع والقضا
یستدعی العلم ولانه ازهد من غیره طلق الدنیا ثلثا والادلة لا تحصی
کثیرة ثم من بعده ولده الحسن ثم الحسین ثم علی ابن الحسین زین العابدین
ثم محمد ابن علی الباقر ثم جعفر ابن محمد الصادق ثم موسی ابن جعفر الکاظم
ثم علی ابن موسی الرضا ثم محمد ابن علی الجواد ثم علی ابن محمد الهادی
ثم الحسن ابن علی العسکری ثم محمد ابن الحسن صاحب الزمان ع
بنص کل سابق علی لاحقه من بعده وبالادلة السابقة **الفصل
السابع** فی المعاد اتفق المسلمون کافة علی وجوب المعاد البدنی
ولانه لولاه لقبح التکلیف ولانه ممکن والصادق الشارع اخبر بثبوته
فیکون حقا والآیات الدالة علیه والانکار علیه جاهر به وکل من له
عوض او علیه یجب بعثه عقلا وغیره یجب اعادته سمعا ویجب الاقرار

بکل ما جاء به النبی ص فمن ذلک الصراط والمیزان وانطاق
الجوارح وتطایر الکتب لامکانها وقد اخبر الصادق ع بها
فیجب الاعتراف بها ومن ذلک الثواب والعقاب وتفاصیلها
المنقولة من جهة الشرع صلوات الله علی الصادع به ووجوب التوبة
والامر بالمعروف والنهی عن المنکر بشرط ان یعلم الآمر والناهی
کون المعروف معروفا والمنکر منکرا وان یکونا مما سیقعان
عنه فان الامر والنهی عن عبث وتجویز التاثیر والامن من الضرر
ولکن هذا آخر ما ذکرناه فی هذا الکتاب وصلی الله علی نبینا محمد
وآله اجمعین الطیبین الطاهرین المعصومین
تمت ... شهر شوال ١٠١٦
من الهجرة النبویة

من کتب ... محمد اشرف
الحسنی ...

بسم الله الرحمن الرحيم قال الشيخ الامام قدوة
الفضلا سيد الادبآء افتخار العلما قطرب بن احمد البصري
نور الله مضجعه هذا كتاب المثلث تالفه على اسماء
متفقة كتابته ومختلف معناه على الوجوه الثلث من الفتح
والكسر والضم

الغَمر الغِمر الغُمر الحَجَر
آب سیاه کناه غال وابله دامن پراهن
الحِجر الحُجر الجَنّه الجِنّه
کنار نام پری است بهشت پریان
الجُنّه الحَب الحُب الحِب
سپر دانه دوست حرجر
البَرّ البِرّ البُرّ الفَر
بیابان نیکوئی کندم بانک مرغ و تخم
الفِر الفُر الجَمام الجِمام
کودک هر چیز جماعت سپید پور برآسودن کو آمدن
الجُمام الرَّق الرِّق الرُّق
میانه چیزی پوست آهو بندکی مرد شکدل
الوَد الوِد الوُد الآل
آبرو ارزو شدی شست نام بت تیر کناه و آواز خلک

لال الآل الشَمُوس
پیچیدن چشم و دهان خویش و ندان آب سر ریش
الشِموس الشُموس الصَبا
کردن بند رنج آفتاب باد
الصِبا الصُبا العَض العِض
کودکی میل کردن خاییدن بالا مردم سبک
العُض القَسط القِسط
کیاه سود و سته فرا ستم و بیداد داد و عدل
القُسط الحَرّه الحُرّه الحِرّه
نوعی از عقاقیر کشنی زن آزاد زمین پر سنگ
الصَرّه الصِرّه الصُرّه الفَرّه
جماعت مردان شی سرد بدره سیم نی سرد
الفِرّه الغُرّه المَرّه المِرّه
سرما روشنایی چشم یکبار قوه و
المُرّه الکَفر الکِفر الکُفر
تلخ ناسپاسی کوه نا دیدن چشم پوشیدن
السَقط السِقط السُقط السَمر
دشنام دادن فرزند پیش از وقت زاید عین آتش فلاش ناکردن
السِمر السُمر الشَمول الشِمول
بیخ افسانه شراب باد

الشَّمُول الحَنين الحِنين الحُنين

همه را فرا رسیدن ازو بخشیدن بانگ ناقه

الشَّرب الشِّرب الشُّرب

جمع شراب خوردن نصیب آب آشامیدن

الرَّبّ الرِّبّ الرُّبّ الخَرَق

خداوند و مهتر جماعتی از مردان چیز پخته از خوشاب بیابان و صحرا

الخِرَق الخُرَق الشَّكل الشِّكل

ظریف و دانا جاهل جمع اشکال رگی باشد بر پای

الشُّكل الرَّقاق الرِّقاق

کرانه جوی و رضه جوی رگی باشد نزد پای کرانه جوی و رضه جو

الرُّقاق الغَل الغِل الغُل

نان تنک گرما و تشنگی کینه بندی که در گردن کنند

الصَّل الصِّل الصُّل الكَلأ

آواز آهو آواز مار گوشت گندیده گیاه و چراگاه

الكِلأ الكُلأ الكَلال

نگهداشتن جمع گیاه جمع گیاه و گروه شمشیر کند

الكِلال الكُلال القَرى

خیره شدن کند شدن شمشیر پشت

القری

القِرى القُرى الذَّل

تکلف مهمان جمع دهها با وزیدن

الذِّل الذُّل الجَود

رام نهادن سر بزیر افتادن سنگ باریدن باران

الجُود الجُود الأَسر

نیکوئی جوانمردی اسیر

الإسر الأُسر الأَمن

اوزیدن بل بستن خم و شکستگی

الإمن الأُمن القَمة

فراغ نعمت گروه مردم موی دم اسب

القِمة القُمة الجَد

میان سر خشک خانه پدر پدر

الجِد الجُد المَد

کوشش جای بلند در زمین مداد دوات

المِده المُدة العَرف

جمله زمها جمله روزگار بوی خوش

العُرف العِرف الجَواد

بعضی موی علامت صبر کردن کشتی

الجواد الجُواد المسَك

اسپ بودن بهتر و همانا مشک روغن

المسك المسُك الصَّدق

مشک دارو راست دانا سخت

الصِّدق الصُّدق الرَّباب

راستی جمع کابین معلوم

الرباب الرُّباب العار

بچه که نو زاید مرخته ننگ

العير العُود الخَلّه

گاو از علف بز نکال حصلت

الخِلّه الخُلّه القَطع

آنچه در دندان ماند دوستی بریدن

القِطع القُطع البَضع

پاره شب دم مره آب آهن پاره‌های گوشت

البِضع البُضع الصَّغر

شمار از سه تا هفت کغولر تو با بضع سنين اندام آن کری باشد از شکم

الصِّغر الصُّغر السَّلام

خاک شدن لعوازعلم مس درود

السِّلام السُّلام البَلاء

سنگها استخوان دست و پای زحمت دادن

البلاء
آزمودن

البلاء البُلاء السَّطی

آزمودن بکروه نوزدیدن

السِّطی السُّطی الکَلام

جمارت کردن در پوشیدن سخن گفتن

الکلام الکُلام السّهام

خستگی زمین سخت سموم گرما

السِّهام السُّهام الحَمام

بهره زیرها شعاع آفتاب و تشنگی کبوتر

الحِمام الحُمام الحَلم

مرگ نام درد است تباه شدن

الحِلم الحُلم السَّبت

بردباری خواب دیدن در بلوغیت روز شنبه

السِّبت السُّبت العَقد

زیاده خورش کردن ثبات و راحت گره بستن

العِقد العُقد الرَّواء

گردن بند بند آب بسیار

الرِّواء الرُّواء البَسط

رسن منظر زدار گشادن

البِسط البُسط العَرض

اشتر ماده جمع بسط پهن شدن

العرض العرض الخطب
آب روی فناسس کار سخت
الخطب الخطب الربع
جمع خطبه زبان آور شدن منزل
الربع الربع العبر
چهارم چهار یک گذشتن از جوی
العیر العیر الوغی
دار خوی وقافله شیر باده چرانیدن
الوغی الوحی الوحد
نگهداشتی کوشش داشتن اندوه یافتن
الوجد الوجد الشعب
یافت فراخ دوستی کاسه لبی
الشعب الشعب الفطر
راه میان کوه قبیله شکافتن
الفطر الفطر الفتر
روزه گشادن نوعی از اجزیه تنگ کردن نفقه بر عیال خود
القتر القتر الجزع
پیکان تیر کرانه اندوه وماسیدن
الجزع الجزع الخلف
کرانه داری مهره دو رنگ سیاه قوم آخر
الخلف الخلف الوسل
آستین خلاف کردن وعده بچه
المرسل
غمزه [illegible]

الوسل الرسل العده
غمزه کردن با چشم رسولان شمار
العده العده القتل
عده زنان جمع سلاح و [illegible] کشتن
القتل القتل القدح
توانائی بوسه دادن آتش زدن
القدح القدح العداء
تیر بار جمع قدح بیداد و ستم
العداء العداء الطرق
کرانه داری دشمنان در آب بول کردن
الطرق الطرق الصرم
به سر راهها بریدن ودرم
الصرم الصرم الفرق
قطع رحم مثله جدا کردن
الفرق الفرق الشعر
گله گوسفند فرق سرها موی
الشعر الشعر الضر
اشعار جمع جو گزنده وزیان
الضر الضر الخمس
حوزی زن بک نکاح بیمار پنج
الخمس الخمس القدم
تشنگی پنج یک پیش پای

القدم القدم العشر

در آمدن بارش — ورکم و — عداوت داشتن

العشر العشر المنه

اندک — ده یک — نام زن

المنه المنه القوی

سپاس نهادن — قوت — [illegible]

القوی القوی الجثه

[illegible] — جمع قوت — جمع کردن یکی بر

الجثه الجثه الحله

[illegible] — [illegible] — [illegible]

الجمله الجمله الجلال

جمیل — جمیل — [illegible]

الجلال الجلال الخف

[illegible] — [illegible] — سبک شدن

الخف الخف العقاد

مردم سبک — موزه — [illegible]

العقاد العقاد الطوی

[illegible] — حی — [illegible]

الطوی الملک الملت

مات شد — [illegible] — پادشاهی

الملك القدم القدر

ضیاع — ابزاره — دیگ

القدر الجرم الجرم

جمع دیگ — بریدن خرما از درخت — جسم هر چیز

الجرم القرن القرن

گناه — شاخ — جمع اقران

القصص القصیص القصص

قصه کردن — جمع قصه — و مثله

الورد الورد الورد

گل — نماز و دعا — شیر سرخ

القصر القصیر القصه

قصه — دسته موی شانه

الاثر الاثر الاثر

روایت کردن حدیث — رفتن از پس چیزی — نشان

الطلس الطلس الطلس

تازیانه — کتاب سترده — گرگان خاکرنگ

الغسل الغسل الغسل

شستن — اشنان — رو شستن

البها البها البهاء

پایان فراخ — میان یکدیگر صلح کردن — نام شهر است

القَطر القطُر القَرح القرح
چکیدن مس کردن جمع ناحیه و کرانه ریش کردن نام دندان شکستن
القُرح الجَنوب الجنوب الجُنوب الرَبوه
بول انداختن در آمدن شب نا بکس دنبالہ مقام عشق کرد الی دانه
الرُبوه الرُبو الوَعفه الوِعفه الوُعفه
مثله بسته کف که بر روی آید مثله مثله

تمت بعون الله وحسن توفیقه ابتدا و اقول و تقریری

٢٣ ٣٢٣
٣ ٢ ٢
٣

بسم الله الرحمن الرحیم

دارد فه و صدره غبته بتحریری

الحمد لله الصمد المنعم الموفق الکریم بعد اضعاف اضعاف
الصلوة و اکمل التسلیم علی سید المرسلین و آله
الطیبین و عترته الطاهرین فاقول و بالله التوفیق
هذه تبصرة للناظرین و تذکرة لاهل الحق والیقین من الفرقة
الجلیلة النبیلة المؤمنین کثرهم الله تعالی بین المسلمین الی
یوم الدین و ترجمة موجزة رایقة فایقة شایقة لا لفقه
للرسالة المسمی بمسار الشیعة و اعمالها من القرب فی
الشریعة و ما یحلها للشیخ الاجل الاقدم الربانی الافضل
الافقه الصمدانی الکبیر الجلیل السعید محمد بن احمد المفید روح الله
تعالی روحه و جدد فی کل زمان فی کل آن بمباح الرحمه

والرضوان فتوحه رحمته و دمته و سمیته بترجمة
المسار و الاحزان لطایفة اهل الایمان و
قاطبة اصحاب الحق و الایقان تاریخا لهم بها
و مرجعا لهم فیها الیها و کتبها و قررها و حررها
العبد الفقیر الی رحمة سیده و مولاه الجلیل
الکبیر اسد الله الحسینی المرعشی الشهیر بشاه میر حسن
تعالی حاله و نور بحقایق الایمان و الایقان و
الاتقان باله مبتدءا کما فعل و ابتدا مؤلف الاصل
و هو من ابتداء شهر رمضان من الشهور المشهور بالاثنی عشر
عند الجمهور المسطور فی الرق المنشور المذکور فی القرآن
المجید و الفرقان الحمید ان عدة الشهور عند الله
اثنا عشر شهرا فی کتاب الله ماه رمضان
در حدیث شریف حضرت رسول صلوات الله
و سلامه علیه و آله وارد و منقولست که شهر رمضان
سید شهور است و همچنین وارد است بموجب حدیثی

که منقولست از ائمه صادقین صلوات الله علیهم اجمعین
که شهر رمضان ربیع مؤمنانست و همچنین وارد است
از ایشان که درین ماه شریف مفتوح میگردد ابواب
جنان و بسته میشود درهای نیران و دربند
میدارند مردهٔ شیاطین را و اخبار میفرماید الله سبحانه
و تعالی با نزال و فرود آوردن دران شهر قران مجید را
و شهادت میدهد بفضل این شهر شریف که لَیْلَةُ
الْقَدْرِ خَیْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ در فرقان حمید
و در هر شب ازان واجبست نیت روزه و مستحبست
در شب اول از ماه رمضان غسل و دعای استهلال
نزد رویت هلال آن و ابتدا بصلوة نوافل شهر رمضان
و آن هزار رکعتست از اول آن شهر تا آخر آن
بترتیبی که مشهور است در روایت از ائمهٔ هدی علیهم
صلوات الله الملک الاعلی و مستحبست دران ابتدا
بقرات جزوی از قرآن و از اول ماه تا آخر

سه ختم تمام مکرر دران و همچنین مستحب است
در شب اول مباشرت و مباضعت زنان من
وجه الحل الی الانسان تا ایمن شود از دواعی
نفس در صبیحهٔ آن و همچنین مستحب است دعای
استفتاح بنوعی که مشروح و مشروع است
در کتاب صیام و سنت است بعد از نماز صبح روز
اول این ماه دعای مخصوص موظف مشهور از ائمهٔ
هدی علیهم الصلوة و السلم و در روز ششم این ماه ارسال
فرموده است الله سبحانه و تعالی توریة را بر موسی
ابن عمران علیه السلم و درین روز از سال دویست و
یکم از هجرت واقع شده بیعت سید و مولای ما
ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلم و التحیة و آن
روز بیعت شریف متجدد میشود دران سرور مؤمنان
و بهجت اهل ایمان و مستحب است در انروز صدقه
و نیکوئی کردن با مساکین و بسیار کردن شکر برین

نعمت عظیم و عطیهٔ جسیم الله سبحانه و تعالی را
بواسطه اظهار حق مطلق نسبت با برگزیدگان آل
محمد علیهم السلم و التحیة و الاکرام و ارغام منافقان
لی دین علیهم لعاین الله و الملائکة و الناس اجمعین و در
روز دهم این ماه از سال یازدهم از هجرت پیش بسه سال وفات
یافت ام المومنین خدیجة الکبری بنت الخویلد رضوان
الله علیها و در روز دوازدهم این ماه مواخات و عقد برادری
فرمود حضرت رسول صلی الله علیه و آله میان
اصحاب خود و مواخات فرمود از انجمله میان خود و میان
امیر المومنین و امام المتقین علی بن ابیطالب علیه السلم
و آن روز شریف متبرک موجب سرور مومنان و
بهجت و شادی اهل ایمانست و هم چنین در این روز
نازل شده است انجیل بر عیسی بن مریم علیه السلم و در شب
نصف رمضان مستحب است غسل کردن و صد رکعت نماز
گذاردن و بخوانند در هر رکعتی سورهٔ الحمد یکنوبت

و قل هو الله احد ده نوبت بغیر هزار رکعت
نماز نافله ماه رمضان که ذکر کردیم که در ان اجر
عظیم و ثواب جسیم است چنانکه در اخبار روایت وارد است
و در روز نصف رمضان در سال سیم از هجرت مولد
سید و مولای ما ابی محمد الحسن بن علی ابن ابیطالب است
علیهما السلم و در مثل این روز از سال صد و نود و پنج
مولد سید و مولای ماست ابو جعفر محمد بن علی بن
موسی علیهم الصلوة و السلم و آن روز سرور مومنانست
و بهجت ایشان و مستحبست در ان صدقه و تطوع
خیرات و نکویی کردن و اکثار شکر الله تعالی
و اظهار حجیت با ثبات دین و محجهٔ طریق حق از آن
حضرت جل شانه و در شب هفدهم این ماه که
آن ليلة البدر گویند بواسطه غزایی که در موضع
بدر میان مومنان و مشرکان در صبیحه آن واقع شد
در صحاح اللغة میگوید که بدر موضعیست و هم در انجا

نقل میکنند از شعبی که او گفت بدر جاهلیت
که منسوبست بشخصی که نام او بدر بوده واقع شدست فارق
و ممیز میان حق و باطل شب مسرت و بهجت اهل دین و
اسلام است و سنت است دران غسل کردن همچنانکه
ذکر کردیم در اول ماه رمضان ودر روز هفدهم این ماه
حکایت واقعه غزا است که با مشرکان در بدر
واقع شده و نزول و فرود آمدن ملایکه بمدد حضرت
رسول صلی الله علیه و آله و حصول دایره غضب و عذاب بر
اهل کفر و فساد و حصول فرق میان حق و باطل و ناچیز
شدن آن جماعت همچون ظل زایل و ظهور عزت اهل ایمان
و ذل طایفه اهل ضلالت و طغیان و مستحبست در آن روز
صدقه دادن و اکثار شکر و حمد ملک متعال تعالی شانه و عظم برهانه و
آن روز روز عید و سرور اهل ایمان و اسلام و مؤمنان
مستحق دار السلام است ودر شب نوزدهم این ماه
مرویست که یُکْتَبُ فیهِ وَفْدُ الحَاجّ یعنی نوشته

میشود

میشود در این شب رفتن حاجیان بکعبه معظمه و رسیدن
ایشان بآن موضع شریف و محل متبرک منیف و در آن
شب واقع شده ضرب مولینا و مقتدانا علی بن ابیطالب علیه
الصلوة والسلم که از آن بجوار رحمت ملک متعال جل شانه
پیوست و سنت است دران غسل کردن و در آن شب
از جمله هزار رکعت که مذکور شد بترتیب صد رکعت ادا
نماید و سنت است در آن شب کثرت استغفار و صلوات
بر نبی مختار صلوات الله وسلامه علیه و آله الاخیار و
تضرع و ابتهال بدرگاه جلال ملک متعال در تجدید عذاب
و تزدید عقاب بر ظالمان اهل بیت نبی مختار و
بسیاری لعنت بر قاتل امیر المومنین و آن شقی است
که منجر میشود دران حزن مومنان و هم و غم ایشان
ودر روز بیستم این ماه سال هشتم از هجرت فتح مکه
معظمه زادها الله تعالی شرفا و تعظیما واقع شده
و آن روز عید اهل ایمان و خوشحالی ایشانست و نصرت

و یاری که الله سبحانه و تعالی فرموده نبی خود را علیه
الصلوة والسلم وانجاز واظهار وعده که او را فرموده
بود در احقاق حق او و ابطال باطل عدو او و سنت است
درین روز تطوع و خیرات و مبرات و کثرت ذکر
الله تعالی والشکر له علی جلیل الانعام و جزیل الاکرام
و در شب بیست و هفتم این ماه اسرا و معراج رسول
صلی الله علیه و آله بوده و در همین شب رفع عیسی بن
مریم علیه السلم بوده باسمان و درین شب وفات موسی بن
عمران علیه السلم بوده و در مثل این شب نیز وفات
امیر المؤمنین و امام المتقین علی بن ابیطالب علیه الصلوة والسلم
در سال چهلم از هجرت و آنحضرت را عمر مبارک در آن وقت شصت و
سه سال بود و این شب شب احزان و هم و غم آل محمد علیهم الصلوة
والسلم و شیعه و اهل ولا و اتباع ایشانست و همچنین مستحب است
درین شب غسل و صد رکعت از جمله هزار رکعت که گذشت در
شب نوزدهم و بسیار صلوات بر محمد و آل محمد فرستادن

و جد و جهد نمودن در دعای عذاب و نفرین بر ظالمان
ایشان و لعنت بسیار کردن بر قاتلان امیر المؤمنین و
ساعیان در آن و الخسان که سبب آن شده باشند و
راضی بآن گردیده بر جمیع مردمان و در شب بیست و
سیوم این ماه رجا آن هست و امید داری
محقق است که لیلة القدر باشد و در آن الله سبحانه و
تعالی فرستاده است به پیغامبر خود صلوات الله و
سلامه علیه ذکر حکیم و قرآن کریم را و در آن شب
مستحب است غسل و صد رکعت نماز در هر رکعتی یکنوبت
فاتحه الکتاب خوانند و ده نوبت انا انزلناه فی لیلة
القدر و آن شب را زنده دارند بنماز و دعا و استغفار
و سنت است که درین شب بخوانند سوره عنکبوت و
سوره روم که در آن ثواب عظیم است و درین شب دعای
است خاص از جمله دعوات موسومه معلومه از دعوات
شبهای این ماه که ختم کنند نوافل شهر رمضان را بآن

ومستحبست درین شب ختم قرآن مجید وخواندن
دعای وداع وآن شبی است عظیم البرکات کثیر
الخیرات **ماه شوال** در شب اول این ماه مستحب است
غسل نزد غروب شمس ودعای استهلال نزد رؤیت
هلال وابتدای تکبیر چون فارغ شوند از فرض مغرب
این شب وانتهای آن چون فارغ شوند از نماز عید فطر
چنانکه در عقب چهار نماز تکبیر گویند که آخر آن نماز عید باشد
وصورت این تکبیر آنست که گویند: اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ
اَکْبَرُ اَللهُ لا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَکْبَرُ
اَللهُ اَکْبَرُ اَلْحَمْدُ عَلی ما هَدانا وَلَهُ الشُّکْرُ
عَلی ما اَوْلَینا: وباین طریقه وارد شده است از رسول
صلی الله علیه وآله منقولست در اخبار از ائمه اخیار
صلوات الله وسلامه علیهم واز مستحبات عمل درین شب
آنست که سجده نمایند بعد از فراغ از فریضه مغرب
وبگویند در سجده: یا ذَا الْحَوْلِ وَیا ذَا الطَّوْلِ یا مُصْطَفی

مُحَمَّداً وَناصِرَهُ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَ
اغْفِرْ لی کُلَّ ذَنْبٍ اَذْنَبْتُهُ وَنَسیتُهُ اَنا
وَهُوَ عِنْدَکَ فی کِتابٍ مُبینٍ: بعد ازان گوید
اتوب الی الله آنچه توبه کرده وباز گشته ازان از
گناهان **وسنت است** که درین شب دو رکعت نماز
گذارند وبخوانند در رکعت اول فاتحه الکتاب یک
نوبت وسوره اخلاص هزار نوبت: ودر رکعت
ثانیه فاتحه الکتاب یکنوبت وسوره اخلاص یک
نوبت که در روایت چنین وارد است که هر کسی که
این دو رکعت نماز در شب فطر گذارد نماند میانه
او والله سبحانه وتعالی هیچ گناهی که عفو نفرماید
آنرا ومؤید این معنی آثار واخبار از ائمه اطهار علیهم
صلوات الله وسلامه الی یوم القرار وارد شده
وهمچنین در ترغیب وتحریص بر قیام واحیای این شب و
خواهش واستغفار ودعا وتضرع بدرگاه جلال

روف رحیم غفار مرویست از امیر المومنین و امام
المتقین علی بن ابیطالب علیه السلم که در این شب شریف
خواب نمیفرموده و بنماز و دعا و سؤال از درگاه جلال ملک
متعال اشتغال مینموده و میفرموده که فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ
يُعْطِي الْأَجِيرُ أَجْرَهُ یعنی درین شب شریف داده
میشود هر اجیری و مزدوری را اجرت و مزد او و اول روز
شوال عید فطر است و بواسطهٔ آن آنرا عید فطر میگویند که
خوشدل میشوند دران مؤمنان بسبب قبول اعمال ایشان
و عفو فرمودن سیئات ایشان و آمرزیدن گناهان ایشان
و بشارتی که ایشانرا است از نزد پروردگار خود جل جلاله
و عظم نواله از ثواب صیام ایشان و قربی که ایشانرا
بدرگاه جلال آنحضرت بسبب جد و اجتهادی که نموده اند و تحمل
و اصطباری که در ادای این طاعت شریفه از خود داده اند و درین
روز مبارک مستحب است غسل و آن علامت تنظیف ظاهرست حسب
معنی آن فی الحقیقه عبارت است از تطهیر باطن از ذنوب و

و تقصیری که درین ایام شریفه ازین کس واقع
شده باشد و همچنین مستحب است درین روز شریف
توجه از روی اخلاص بدرگاه جلال ملک متعال و طلب
حوایج و مسائلی که داشته باشند خاصه در وصول این
طاعت شریفه بدرجهٔ قبول و همچنین سنت است بوی
خوش بکار بردن و پوشیدن اجمل ثیاب حلال و
خروج بصحرا و بیرون آمدن از برای این نماز بتحت السما
و همچنین سنت است تناول چیزی از ماکولات قبل از خروج
باین نماز و افضل آنها شکر است چنانکه وارد شده
و همچنین سنت است تناول چیزی از تربت شریفه منیفه
حسینیه علی صاحبها الف صلوة و الف تحیة که در روایت شریف
چنین وارد است که إِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ و لیکن
باید که آنچه از جهت خوردن از ان اخذ مینماید اندکی
باشد چنانچه بوزن یک مثقال شرعی نرسد و نماز عید
چون امام اصل حاضر باشد یا امام نماز مرضی بود و صفت

واجب و طاعتیست مرضیه چون تنها گذارند و آن دو
رکعتست بغیر اذان و اقامت و وقت آن از انبساط
شمس است بعد از ذهاب حمره آن و درین دو رکعت دوازده
تکبیرات است از انجمله هفت تکبیر در رکعت اولی است با تکبیر
افتتاح و رکوع و پنج تکبیر در رکعت ثانیه است و تکبیری
که بعد از رکعت اولی قیام مینمایند قرات دران تردد آل
رسول علیهم السلم قبل از تکبیرات است و قنوت دران میان
هر دو تکبیر است بعد از قرآءت و درین روز واجب
اخراج فطره و وقت آن از طلوع صبح است تا فراغ از
نماز عید و آن کسی که اخراج آن نمود از مال خود و تمکن
باشد و تواند که ادا نماید قبل از گذشتن وقت این نماز
چون شرایط وجوب حاصل شود ضایع ساخته فرضی را و ارتکاب
نموده گناهی را و کسی که اخراج کند از مال خودش تحقیق که ادا
کرده است واجب را اگرچه متعذر باشد بروی پیدا کردن
فقرا و فطره زکوتیست واجب و صدقه ایست لازم تا طاقت

بان قرآن مجید و فرقان حمید و طریقه و سنتی است
که حضرت رسول صلی الله علیه و آله نهاده و فرموده
و چنین وارد است که بِهٰذَا یَکُونُ تَمَامُ الصِّیَامِ یعنی
باداء آنچه واجب میشود از آن تمامی صوم روزه
حاصل میگردد و هم چنین وارد است که هِیَ مِنَ
الشُّکْرِ لِلّٰهِ تَعَالیٰ عَلیٰ قَبُولِ الْأَعْمَالِ یعنی ادای
فطره از جمله شکر است خدای تعالی را بر قبول اعمالی
که از درگاه جلال آنحضرت بظهور و صدور میرسد و
فطره واجبه نه رطل بغدادیست از خرما و آن بقدر
صاعیست یا صاعی از گندم یا جو یا برنج یا ذرت
یا مویز آنچه بحسب غالب استعمال آن باشد دران بلد از قوت
و افضل آن خرما است چنانکه در اخبار وارد شده و درین
روز که اول شوال است سال چهل و یکم از هجرت
هلاک ساخت الله سبحانه و تعالی یکی از فرعونان
این امت عمرو بن عاص را و از و راحت یافتند اهل اسلام

وطایفه مسلمین موجب مزید بهجت و مسرت مؤمنان
گردیده و او بجزاء اعمال خود رسید ودر روز دهم
این ماه در سال دهم از آن چنین که حضرت رسول صلی الله
علیه و آله مبعوث بنبوت شده بود وفات عم آنحضرت
ابی طالب رضوان الله علیه و عمر مبارک آنحضرت در آن
روز هشتاد و چند سال بود و باین سبب حزن بسیار بخاطر
شریف رسول صلوات الله وسلامه علیه و آله راه یافت نزد بعض
که آثار آن بر کافه مردمان ظاهر شد و در شان او فرمود
آنچه فرمود از دعاء خیر و کافیست او را آن دعای خیر از همه
جهتی ودر روز نصف شوال سال سیوم از هجرت
واقعه غزای احد بود و در آن روز شهادت یافت
اسد الله و اسد رسول الله و سید شهداء وقت و زمان
خود عم رسول الله صلی الله علیه و آله حمزة بن عبد المطلب بن
هاشم بن عبد مناف رضی الله عنه و ارضاه و در آن روز
تمیز شد حال میان صابران و مؤمنان نسبت بانبی جلیل علیه و آله

الصلوة

الصلوة والسلم و میان منهزمان از طایفه مستضعفان
و منافقان بی ایمان علیهم لعنة الله والملایکة والناس
اجمعین ودر آن روز ظاهر شد بر کافه مردمان برهان
مبین از جانب شریف امیر المؤمنین علیه الصلوة والسلم
والتحیة والاکرام که ندا میفرمود و بانگ میزد در میان
آسمان و زمین جبرئیل امین علیه السلم در میان ملایکه
مقربین و مدح میکرد و ندا میداد در علیین که لا
فَتیٰ اِلَّا عَلی لَا سَیْفَ اِلَّا ذُو الْفِقَار و اظهار
میفرمود رسول مجتبی و نبی مصطفی مدح علی مرتضی علیهما و
آلهما افضل صلوات الله الملک الاعلی و آگاه میگردانید
و تنبیه مینمود مردم را از منزلت علیه رفیعه آنحضرت در
نسب و دین و چون در این روز غم اندوز شهادت
حمزه سید الشهداء زمانه بوده اجتناب مینمایند و احتراز
میفرمایند مؤمنان موقنان از لذتها و آنچه مشتهای نفس
ایشان باشد بواسطه این مصیبت و وقوع رزیت که رسول

الله را

صلّی الله علیه و آله و سلّم بواسطهٔ عمّ بزرگوار و اصحاب
مخلص موقن او واقع شده و آن چیزی از اذیّت و
ملالتست که بسبب افعال ناصواب مشرکین بی دین بصدور
رسیده بود علیهم لعائن الله تترا الی یوم الفصل و
القضاء **ماه ذی القعده** و آن از شهر حرام است
تعظیم میکرده اند آنرا دایما در جاهلیت و اسلام
و در روز سیزدهم آن وفات سیدنا و مولینا ابی الحسن
علی بن موسی الرضا علیهما السّلم و التحیّه و الثنا در طوس
بوده از ارض خراسان سال دویست و سیم از هجرت
و در روز بیست و پنجم آن کعبهٔ معظمه زادها الله شرفاً و
تعظیماً بزمین نازل شده و آن اول رحمتیست که در آن مقام
شریف نزول یافته و هم در آن روز الله سبحانه و تعالی
دحو ارض فرموده از تحت کعبه و آنرا گسترده از قدرت و
لطف و حکمت و آن روزیست شریف عظیم البرکه منیف اگر کسی
در آن روز روزه دارد مینویسد الله سبحانه و تعالی بکمال.

کرم

کرم و لطف خود جهت او ثواب روزه شصت ماه
چنانچه در خبر صدق از ائمهٔ صادقین صلوات الله
و سلامه علیهم اجمعین وارد است **ماه ذی الحجّه**
و آن اکبر شهرهای حرام است و اعظم آنهاست
و در آنست احرام بحج و عمره و اقامت فرض آن
و در آنست روز عرفه که نهم این ماه شریف است و روز
عید نحر که دهم آنست **و در اول** روز آن سال دوم از هجرت
تزویج فرمود رسول صلی الله علیه و آله امیر المومنین
علی بن ابیطالب را بسیدهٔ نساء العالمین فاطمة الزهرا
علی ابیها و زوجها و علیها و بنیها افضل الصلوة و اکمل
التسلیم و این متفق علیه است و مختار و منصوص علیه در
مصباحین و اصل این ترجمه که رساله مسار الشیعه است **و**
در روز سیوم آن سال نهم از هجرت نزول
فرمود جبرئیل علیه السلم از حضرت عزت علت کلمته
برد ابی بکر بن ابی قحافه از ادای سورهٔ برائت و تسلیم آن

بامیر المؤمنین و امام المتقین علیه الصلوة والسلم و این
نبود الا بواسطهٔ عزل ابی بکر من السماء بخالق الارض
والسماء و تفویض و تولیت این امر بجانب امیر المؤمنین و
امام المتقین علی المرتضی علیه افضل الصلوة واکمل التحیة و
الثنا ایضاً من السماء و در روز هشتم آن که روز
ترویه است مسلم بن عقیل دعوت نمود مردم را به بیعت
و خدمت سیدنا و مولینا ابی عبد الله الحسین علیه السلم
در سال شصت و یکم از هجرت و درین روز نزد
زوال الشمس انکس که حج کند تمتع مینماید پس چون زوال
شمس واقع شود و سنت نوبت طواف خانه کعبه نموده
و سعی بکرده و تقصیر ننموده پس حرمتی که فوت شده او را
حج متعه نزد اکثر و در روز نهم آن که روز عرفه است الله
سبحانه و تعالی توبهٔ آدم علیه السلم قبول فرموده
و ابرهیم خلیل علیه السلم در آن روز متولد شده و
در آن روز توریة بر داود علیه السلم نازل گردیده و نهم

در آن روز عیسی بن مریم علیهما السلم متولد شد
و دعای موقف بعد صلوة العصر الی غروب الشمس
در آن روز سنت چنانکه حدیث شریف نبوی علیه و
آله الصلوة والسلم بران دلالت دارد و در آن روز
مستحب است زیارت سیدنا و مولینا حسین بن
علی علیه السلم و چون کسی متمکن نباشد از حضور عرفات
و او را میسر نباشد در مشهد مقدس منور آنحضرت علیه
الصلوة والسلم درین روز عرفه مراسم عبادات
موظفه آن بطریقی که مرویست بجای آورد سنت است
و درین روز اهل امصار و شهرها را که بیرون روند و
مجتمع شوند در آن جا از برای دعا و درین روز
نیز شهادت مسلم بن عقیل بوده رضوان الله علیه و در روز
دهم آن عید اضحی است و نحر بعد از نماز عید سنت است
آنکس را که توانسته باشد یا ذبح و صدقه دادن از
گوشت آن بفقرا و همچنین متحملان از اهل اسلام

و واجبست که آنچه نحر یا ذبح مینمایند ناقص الخلقه
نباشد و ظن آن باشد که برگردها و او پیه است و مرویست
که ثلث آن بخورند و ثلث آن بصدقه دهند بفقیر
مؤمن و ثلث آن بهدیه دهند و نحر در شتر است و
ذبح در مثل گاو و گوسفند و نحر در لبه است و لبه گودیست
در زیر حلق بالای سینه که تذکیه شتر باین طریق میشاید
و ذبح بریدن حلق گاو و گوسفند است و مرغ و امثال آن
و مثل طیور بطریق مشروع و اضحیه و قربانی در این روز است
اهل منا را و در سه روز بعد از آن که ایام تشریق است
و اهل دیگر شهرها جایز نیست که بجا آرند اضحیه و قربانی را
در آن روز بغیر آن از روزها و درین روز نیز ادا است نماز عید
چنانچه شرح کردیم در عید فطر و از مستحبات درین روز تأخیر
تناول طعام است تا حاصل شود فراغ از نماز عید و تقدیم
دارند درین روز نماز عید را بر وقتی که نماز میگذارند در عید فطر
اما بر اضحیه و قربان تقدیم ندارند و تکبیر درین عید ابتدای

آن بعد از نماز ظهر است در عقب ده نماز نسبت
با اهالی جمیع بلاد و در عقب پانزده نماز نسبت با
اهل منی و مداومت کردن بر تکبیر و گفتن آن تا آن زمان
که مردم از منا بروند و صورت تکبیر درین عید آنست که
بگویند اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ
اللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ عَلٰی مَا هَدٰانَا
وَلَهُ الشُّکْرُ عَلٰی مَا اَوْلٰینَا وَرَزَقَنَا مِنْ بَهِیمَةِ
الْاَنْعَامِ و تکبیر را از مردان و زنان مستحب است این
تکبیر و در روز نصف آن اشتداد یافت سخت
شد حصار بر عثمان بن عفان و احاطه کردند و اکثر رفتند
از اطراف و جوانب خانه او را طلحه و زبیر و غیر ایشان از
مهاجر و انصار و طلب خلع نفس خود و بیزاری او کردند از
خلافت و او طلب حبس خود نمود و مشرف گردید بر هلاک
و در روز بعد هم آن سال دهم از هجرت حضرت رسول صلی الله
علیه و آله عقد خلافت فرمود از برای سید و مولای ما

وسید و مولای جمیع مومنان بل کافهٔ عالمیان
امیر المومنین و امام المتقین و یعسوب الدین علی بن ابی طالب
علیه الصلوة والسلم والتحیه والاکرام و وفا بعهد این عقد در
رقاب سایر امت تا روز قیامت واجب و متحتم و لازم ساخت
و عقد آن عهد در غدیر خم بود که موضعیست میان مکه
و مدینه چون رجوع از حجة الوداع فرمود پس خطبهٔ فصیحهٔ
بلیغه ادا نمود با موعظهای نافعه بدیعه در هر باب و اظهار
خبر وحشت اثر فوت و موت نفس نفیس خود صلی الله علیه و
آله بحاضران رسانید و تحریض و ترغیب ایشان باداء طاعات
و اجتناب از معاصی و منکرات و متابعت و مطاوعت اولو الامر
خود حسب ما نزل فیه القرآن الحمید و الفرقان المجید
فرموده و دران مبالغه و مواکده بنوعی که لایق و شایسته
و فایق بود افزود چنانچه در روایت شریفهٔ منیفهٔ
نبویه صلوات الله و سلامه علیه علی قایلها و المعول فیه
وارد است و آن بقدر یک جزو قرآنی تخمیناً تواند بود

و مختصر مضمون حقایق مشحون آن اینست
که مَنْ کُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِیٌّ مَوْلَاهُ اَللّٰهُمَّ
وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَانْصُرْ
مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ یعنی هر که
من مولا و خداوندگار اویم پس علی مولا و خدا
وندگار اوست بارخدایا دوست دار آنکس را که
دوست دارد علی را و دشمن باش آنکسی را که دشمن
باشد او را و نصرت و یاری ده آنکسی را که نصرت و یاری
کند او را و فرو گذاشت کن آنکسی را که فرو گذارد
جانب او را بعد از آن چون از منبری که جهت ادای این
حال درین باب ترتیب نموده بودند نزول نموده بودند
نزول نموده امر فرمود کافهٔ مردمان و جمیع اهل ایمان را
که سلام نمایند بر حضرت امیر المومنین بامرة المومنین
و بامیری و پیشوایی و تقدم و خداوندگاری آنحضرت
عالی منزلت قایل شوند تا ناجی گردند والله سبحانه

و تعالی از ایشان راضی گردد و تهنیت نمایند همگی
آنحضرت را بانعام این مقام شریف از لطف حضرت
کریم جلیل و اول کسی که تبادر نمود باین تهنیت و اقدام
کرد عمر بن خطاب بود و گفت بَخٍ بَخٍ لَکَ یا
ابْنَ اَبِی طَالِبٍ اَصْبَحْتَ مَوْلَایَ وَمَوْلیٰ کُلِّ
مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ یعنی مسلم داشتیم و راضی
شدیم بآنچه خدا فرمود و در شان تو نازل شده
همچنین پیغامبرا و فرمود و در رضا با آن و اصباح کردی
و مولی و خداوند کار هر مؤمن و مؤمنه که هست و بود
و خواهد بود صاحب اللغة میگوید بَخْ کلمه ایست
که میگویند او را از مدح و راضی شدن بچیزی و تکرار
آن میکنند از جهت مبالغه و میگویند بَخْ بَخْ و گاهی
مجرور و منون میگردانند بَخٍ بَخٍ و گاهی مشدد ایراد
میکنند و میگویند بَخٍّ بَخٍّ و حسان بن ثابت نیز تهنیت
مذکوره نموده و در شعر خود ایراد آن کرده و شعرای

اسلام نیز بعد از و درین باب شعر و تهنیتها
فزوده اند و چون حضرت پیغمبر صلوات الله و
سلامه علیه کلام خود را ادا نمود و این مدعا را تمام
نمود در حال بی تراخی و اهمال از جانب مقدس
شریف حضرت ملک متعال جل شانه و عظم برهانه
این آیه شریفه رسید و این طریقه نازل گردید که اَلْیَوْمَ
اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِینَکُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِی
وَرَضِیتُ لَکُمُ الْاِسْلَامَ دِینًا و این روز روز لیست
عظیم فضایل و کمال قدر آن بحد و حسیم عید اعظم و
روز اکرم است اظهار فرموده است خدای تعالی
درین روز حجت خود را و واضح ساخته بر عالم و عالمیان
راه راست و محجهٔ خود را و خلیفه نموده است و جانشین
فرموده وصی نبیه نبی خود را و واجب و متحتم و لازم
فرموده است عقد امامت و وصایت و خلافت او را
بر ارقاب سایر خلق و بریت خود را از دور و نزدیک

و قریب و بعید و بران نیز اقامت وعد و وعید
در متابعت و اقبال و مخالفت و ادبار نسبت با او از
همه وجهی و سایر جهتی نموده و بران نیز جل جلاله و عم
نواله انواع تاکید و مبالغه افزوده و سنت است
روزه درین روز و شکر الله تعالی برین نعمت بزرگ
و عطیه جلیله جزیله غیر حقیر و خورد و سنت است
درین روز قبل از زوال دو رکعت نماز و چون فارغ
شد از ان مشغول شود بحمد الله سبحانه و تعالی و صلوة
فرستد بر محمد و آل محمد و ثواب صدقه درین روز مضاعفست
و همچنین ادخال سرور در قلب مؤمنان و صدور اهل ایمان
موجب ثواب و حط گناهان و اوزار میشود و درین روز
در سال سی و پنجم از هجرت قتل عثمان بن عفان بوده و عمر او
در آن روز بهشتاد و دو سال رسیده و چون او را مقتول
ساختند و بخواری از خانه خود بیرون آوردند و انداختند
بعضی از مزابل مدینه و هیچکس را از خوف مهاجران و انصار

قدرت

قدرت آن نبود که او را مدفون سازد در قبری و
و بپوشد او را بستری تا حیله نمودند بعضی از مردم او
و بعد از سه روز بخفیه دفن کردند او را در حش کوکب که
آن مقبره بود از مقابر یهود در مدینه و چون معویه بن
ابی سفیان والی شد اضافه نمود آنرا بمقابر اهل اسلام
و درین روز بعینه متابعت نمودند مردم امیر المؤمنین را
علیه الصلوة والسلم بعد از عثمان و امر خلافت ظاهرا
و باطنا بآنحضرت رجوع یافت و متفق شدند مردم طوعا
و بالاختیار بمبایعت و متابعت آنحضرت و آن روزیست
که غالب شد موسی بن عمران علیه السلم بر ساحران و
خاذل و نگونسار گردید فرعون و متابعان او از ارباب و
کفر و طغیان و آن روزیست که نجات داد الله سبحانه و
تعالی ابراهیم را علیه السلم از آتش نمرود و گردانید آنرا
بر ابراهیم علیه السلم بردا و سلاما چنانکه ناطق است بآن
قرآن مجید و فرقان حمید و آن روزیست که نصب نمود

موسی علیه السلم وصی خود را یوشع بن نون و اظهار
فضل او کرد چنانکه بر همکنان ظاهر شد و آنرا ذریت که
وصی نمود و خلیفه فرمود عیسی بن مریم علیه السلم وصی
خود را شمعون الصفا و درین روز خلیفه ساخت سلیمان
بن داود علیهما السلم آصف بن برخیا را و او را وصی
خود کردانید و آن ذریت عظیم القدر کثیر البرکات که از
جمله فضیلت آن ظهور آیات و بینا تیست که مذکور
شد و در روز بیست و چهارم آن مباهله فرمود رسول صلی الله
علیه و آله باتفاق امیر المؤمنین و فاطمه و حسن و حسین
علیهم الصلوة والسلم انصارای نجران را و مراد مباهله عجز صحبت
و اخلاص در دعا چنانکه قرآن مجید و فرقان حمید خبر میدهد
ازان و اشارت میفرماید بآن که قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ
أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَ
أَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللهِ
عَلَى الْكَاذِبِينَ و مراد بانفسنا که در آیه شریفه واقعست نفس

شریفه متبرکه آنحضرتست و امیر المؤمنین علیهما
الصلوة والسلم و بابناءنا امام حسن و امام حسین اند
علیهما الصلوة والسلم و بنساءنا حضرت فاطمه زهراست
علیها و علی بعلها و ابیها افضل الصلوة والسلم و اکمل التحیة
والاکرام ما تعاقبت اللیالی والایام الی یوم القیام
و درین روز تصدق فرمود امیر المؤمنین و امام المتقین
علیه السلم والتحیة والاکرام بخاتم خود پس نازل شد به
نص امامت و ولایت آنحضرت و در شب بیست و پنجم
آن تصدق فرمود امیر المؤمنین و فاطمه علیهما السلم
بر مسکین و یتیم و اسیر چنانچه قرآن مجید منبی ازان و
مخبر است که وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا
وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ
لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا و قوت
ایشان که بآن تصدق نمودند و بآنجماعت لطف فرمودند
و ایثار بر نفس خود اختیار کردند و روزه بر دره

وصل نمودند و افطار آن بغیر آبی که واجب بود
نکردند سه قرص نان جو بود و در روز بیست و پنجم آن
نازل شد در شان امیر المومنین و فاطمه و حسن و
حسین علیهم الصلوة والسلم سوره هل اتی علی الانسان
و در روز بیست و ششم آن در سال بیست و سیم از هجرت
ابولؤلؤ غلام مغیره ضرب و طعن بر عمر خطاب زد
و در روز بیست و هفتم آن در سال دویست و دوازده از
هجرت مولد سیّد و مولا ابی الحسن علی بن محمد
العسکری است علیهما السلم والتحیة والاکرام و در روز بیست و
نهم آن سال بیست و سیم از هجرت عمر خطاب
متوفی شد علیه لعنة الله والملایکة والناس اجمعین ماه
محرّم از ماههای حرام است و در جاهلیت
تعظیم آن میکرده اند و همچنین در اسلام تعظیم آن بجای
خود ماند اول روز از آن استجابت فرموده الله سبحانه و
تعالی دعاء زکریا را علیه السلم و در روز سیم آن خلاصی یوسف

بود علیه السلم از جاهی که برادران او دران
انداخته بودند چنانچه ناطقست بان قران مجید
و دالست بران اخبار و در روز پنجم آن عبور موسی
علیه السلم بوده از بحر و در روز هفتم آن الله سبحانه
و تعالی سخن فرمود با موسی در کوه طور سینا
و در روز نهم آن بیرون کرده الله سبحانه و تعالی
یونس را از شکم حوت و نجات بخشیده و در روز
دهم آن حضرت سیدنا و مولینا سید الشهداء
من آل عبا ابی محمد عبد الله الحسین ابن علی بن ابی
طالب علیهم الصلوة والسلم درجه شهادت یافته
و بدرجه علیه رفیعه این مرتبه سنیه فایز گردیده در
سال شصت و یکم از هجرت و آن روزیست که متجدد
میشود در آن روز بکر زمان و تداول ملوان در آن
الی الان همیشه احزان آل محمد علیهم الصلوة والسلم و شیعه و
محبان ایشان و در روز [illegible] شریفه منیفه صادقین و ائمه .

دین از آل محمد علیهم افضل صلوات المصلین وارد است
که دران روز اجتناب نموده نمایند از جمیع لذتها
و آنچه مشتهای نفس باشد و سنت مصیبت بجای آورند
و امساک نمایند از خوردن و آشامیدن تا آن زمان که
زوال آفتاب شود از پیشین و بعد ازان غذایی
که خورند ازان چیزی که اصحاب مصایب و ارباب
نوایب آن را میخورند چنانچه دران زمان متعارف و معمول
بوده همچون شیر و آنچه مشابه آنست و بآن میمانند نه آنچه
لذیذ باشد از خوردنی و آشامیدنی و سنت است
در ان روز زیارت مشاهد مقدسه و اکثار دران از
صلوة و سلام بر محمد و آل محمد و تضرع و ابتهال
نمودن و لعنت بر اعدا و دشمنان ایشان فرستادن
و مرویست که انکس که زیارت نماید حضرت حسین را علیه الصلوة
والسلم در روز عاشورا کان کمن زار الله
فی عرشه یعنی باشد انکس که این زیارت نماید همچون

انکس

انکس که زیارت کرده باشد خدای عز و جل را
در عرش خود و مرویست که انکس که زیارت نماید آن
حضرت را علیه السلم و شب نزد آنحضرت بسر کند و
شب عاشور باشد تا صباح شود حشره الله
تعالی ملطخا بدم الحسین علیه السلام فی
جملة الشهداء معه علیه السلم یعنی حشر
فرماید خدای تعالی او را خون آلوده بدم حسین ع
در جمله شهدای که با آنحضرت بوده اند و شهید شده اند
و مرویست که انکس که زیارت نماید درین روز
آنحضرت را بیامرزد خدای تعالی او را چیزی که گذشته است
از گناهان او و آنچه بعد ازان بظهور رسد و مرویست که
انکس که اراده داشته باشد که قضا کند حق رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم را و حق امیر المومنین و فاطمه
علیها الصلوة والسلم را پس زیارت کند حسین را علی
علیه السلم را در روز عاشورا و در روز [illegible] انصراف

اصحاب فیل بوده از مکه بعد از آن که نازل شده
بود از مکه بر ایشان عذاب و در بعضی نسخ اصل
مذکور هست آنچه ترجمه اش اینست که در شب بیست و
یکم آن شب پنجشنبه سنه ثلاث من الهجرت زفاف
و تزویج حضرت فاطمه علیها السلم بوده با امیر المومنین
علیه الصلوة والسلم و سن مبارک فاطمه علیها السلم
آن زمان شانزده سال بوده و در روز بیست و پنجم آن
سال نود و چهارم از هجرت وفات حضرت امام همام
علی زین العابدین علیه الصلوة والسلم بوده اول روز آن ماه صفر
سنه احدی و عشرین و مائة شهادت زید بن علی بن الحسین
بوده علیهم الصلوة والسلم و شیعه ایشان و در روز سیوم آن
سال شصت و چهارم از هجرت خراب نمود مسلم بن
عقبه بناء کعبه را و انداخت و در آن محل عبد الله بن
زبیر متحصن بود با آن و ابن عقبه از قبل یزید بن معویه محاربه
مینمود با عبد الله بن زبیر و در روز بیستم آن رجوع

حرم سیدنا و مولینا ابی عبد الله الحسین بود از
شام بمدینه و از روزیست که جابر بن عبد الله الانصاری
صاحب رسول الله صلی الله علیه و آله از مدینه بکربلا
از برای زیارت قبر شریف سیدنا و مولینا ابی عبد الله
الحسین علیه السلم رجوع نموده بود و اول کسی که زیارت
نمود آنحضرت را از مردمان او بود و قبل از انقضا
صفر بدو روز سال دهم از هجرت وفات سیدنا و مولینا
و سید الثقلین رسول الله بود صلی الله علیه و آله و در
مثل این روز در سال چهل و هفت از هجرت وفات سیدنا
و مولینا ابی محمد الحسن ابن علی ابن ابیطالب بوده علیهم الصلوة
والسلم والتحیة والاکرام ماه ربیع الاول در
روز اول آن مهاجرت فرمود حضرت رسول
صلی الله علیه و آله از مکه معظمه بمدینه مشرفه در سنه
ثلاث و عشر از بعث آنحضرت در شب پنجشنبه و در آن شب
بود که حضرت امیر المومنین علیه السلم در فراش رسول

آسوده بود و نفس شریف خود را فدای نفس حضرت
رسول صلی الله علیه و آله فرمود و مواسا و مدارا کرد تا
آنحضرت صلی الله علیه و آله نجات یافت از دشمنان فجار
مکار نابکار و باین سبب فایز شد حضرت امیر المؤمنین ع
بشرف دنیا و دین و در قرآن مجید و فرقان حمید مدح
و ثنای آنحضرت نزول و ورود یافت و این شبی است
عظیم القدر لایح الفجر و موجب مسرت اولیای مخلصان
و اتقیای اهل ایمان است و صباح این شب مشرکان بی
ایمان بدر غار نزد ارتفاع نهار وصول یافتند از
برای طلب نبی الله علیه و آله صلوات الله پس الله سبحانه
و تعالی محجوب نمود و مستتر فرمود آنحضرت را از ایشان و
ابوبکر بن ابی قحافه قلق و اضطراب مینمود و بی صبری می
افزود با آنکه با آنحضرت صلی الله علیه و آله در غار بود
چون آن جماعت بحوالی غار رسیدند گمان و ظن او چنان
بود که او را خواهند یافت و بمحنت و بلا او را مبتلا خواهند

ساخت پس باین سبب مغموم و محزون گردید
و جزع مینمود و فزع می افزود و رسول صلی الله
علیه و آله تسکین او میفرمود و رفق و لطف بسیار باو
میکرد و تقویت دل او مینمود بوجهی که الله سبحانه
تعالی وعدهٔ نجات از کید این طایفه باو فرموده
بود و درین روز متجدد میشود سرور شیعه آل محمد صلوات
الله علیه و آله بنجات حضرت رسول علیه و آله افضل صلوات
الله از اعدای آنحضرت و علامات و آیات و نشانه و تبیانی
که الله سبحانه و تعالی در آن حکایت اظهار فرموده و
تایید و نصرتی که حضرت رسول مجتبی را کرامت نمود و
آن روز حزن و ستم و غم مصاحبان و مردودان ملا
ایمان است بسبب اقتدای ایشان بابی بکر درین حال و بتول
الیه المآل و وقت سوم و اخراج بی پایان ایشان است و در شب
چهارم آن پیغمبر صلی الله علیه و آله از غار بیرون فرمود
و متوجه شدی بمدینه و اسم آن غار ثور است بیرون

مکه باندک مسافتی و توقف آنحضرت صلوات الله
وسلامه علیه و آله در آنجا سه روز و سه شب بود پس چون
بیرون فرمود روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول بمدینه
وصول یافت در روز چهارم ربیع الاول سال دویست و
شصت از هجرت وفات سید و مولای ما امام حسن عسکری است
علیه السلم و بازگشتن امامت و خلافت بقایم بحق و امام مطلق
محمد بن الحسن ولد صدق آنحضرت صلوات الله علیهما در روز
دهم آن تزویج فرمود نبی الله علیه و آله افضل صلوات الله
خدیجه بنت خویلد را ام المومنین سلام الله علیها بعد از
بیست و پنج سال از ولادت حضرت رسول صلی الله علیه و آله
و دران روز خدیجه را سلام الله علیها چهل سال بود در
همین تاریخ که چهارم ماه ربیع الاول باشد بعد از شش سال
از ولادت مبارک حضرت رسول صلوات الله و سلامه
علیه و آله وفات جد بزرگوار او عبد المطلب است رضی الله
عنه و ارضاه در سال هشتم از عام در روز دوازدهم

آن رسیدن پیغمبر صلی الله علیه و آله بمدینه است
نزد زوال شمس و در مثل این روز از سال صد و سی و
دوم از هجرت انقضای دولت و سلطنت بنی مروان
است در روز چهاردهم آن هلاک مخذول ملعون یزید
پلید بن معاویه بن ابی سفیان است ضاعف الله
علیهم عذاب الالیم و دراز روز عمر پلید او سی و هشت
سال بود و آن روزیست که متجدد میشود در آن سرور
مؤمنان و بهجت ارباب ایمان در همین روز سال
صد و چهل و هفتم از هجرت مشهد منور معطر حضرت سید
الشهدا الحسین بن علی المرتضی علیه افضل صلوات الله الملک
الاعلی محترق شد در روز هفدهم آن مولد سیدنا و مولانا
و مولی الثقلین رسول رب العالمین است نزد طلوع فجر روز
جمعه در عام الفیل و آن روزیست شریف عظیم جلیل کثیر
البرکات و همواره شیعیان صالح و متقیان و اهل ایمان
آنرا تعظیم مینموده و تبجیل میفرموده اند و حق آن مرعی

میداشته توقیر آن میکرده اند و توقیر حرمت آن
مینموده در آن روز روزه میداشته اند و مروی است از
ائمه هدی علیهم صلوات الله الملک الاعلی که فرموده اند
مَنْ صَامَ يَوْمَ السَّابِعَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ
وَهُوَ مَوْلِدُ سَيِّدِنَا رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَآلِهِ كَتَبَ اللهُ لَهُ صِيَامَ سَنَةٍ یعنی
آنکسی که روزه دارد روز هفدهم ماه ربیع الاول و آن
مولد و ولادت سید ما رسول الله است صلی الله علیه و
آله بنویسد خدای تعالی از برای او ثواب روزه یکسال
و سنت است در آن روز صدقه و زیارت نمودن مشاهد
مقدسه و اشتغال بخیرات و ادخال سرور در دل
مؤمنان و کافه اهل حق و ایمان ماه ربیع الآخر
روز دهم این ماه سال دویست و سی و دوم از هجرت
ولادت سید و مولای ما امام حسن عسکری علیه السلم والتحیة
والاکرام و آن روزیست شریف عظیم البرکات و در روز

دوازدهم

دوازدهم آن در سال اول از هجرت مستقر گردید
فرض حضر و سفر ماه جمادی الاول در نصف آن
سال سی و ششم از هجرت ولادت سید ما و مولانا
ابو الائمة الفخام ابو محمد علی بن الحسین زین العابدین است
علیهم الصلوة والسلم چنانچه شیخ اجل اقدم افصح شیخ
مفید رحمه الله در ارشاد ذکر نموده اما آنچه از مصباح
و شرح مصباح شیخ سید اجل اورع اتقی سید علی بن عبد
الحمید روح الله روحه فهم میشود آنست که ولادت حضرت
امام زین العابدین در روز نصف جمادی الاول سال سی و
ششم بوده و آن روزیست شریف متبرک منیف و
سنت است در آن روز روزه داشتن و اشتغال بخیرات
و عمل خوبی و مبرات نمودن و در روز بیستم آن سال سی و
ششم فتح بصره بوده و نزول نصرت و فیروزی از
خداوندگار رؤف رحیم بر امیر المؤمنین و امام المتقین علیه الصلوة
والسلم و آنچه از مصباح و شرح مذکور فهم میشود آنست که

فتح بصره در روز نصف جمادی الاولی سنه ست
وثلاثین بوده و از تاریخ یافعی فهم میشود که تاریخ
فتح مذکور در سنه ست وثلاثین بوده اما تعیین ماه
وروز آن معلوم نمیشود و بعضی نسخ اصل این رساله
دلالت بران دارد که فتح مذکور در روز نصف جمادی
الاولی سنه ثمان وثلثین بوده ماه جمادی الآخر
روز سیوم آن سنه احدی عشر من الهجرة وفات
حضرت سیدة نساء العالمین وقرة عین حضرت سید
المرسلین فاطمة الزهرا صلوات الله وسلامه علیه وعلیها بوده
و آن روزیست که متجدد میشود در آن سموم و احزان
اهل ایمان و در روز نصف آن سال هفتاد و سه از
هجرت مقتل عبدالله بن زبیر بن العوام بوده و در آن
روز عمر او بهفتاد و سه سال رسیده و در روز بیستم آن
سال دوم از بعثت ولادت سیدة نساء العالمین فاطمة
الزهرا بوده و آن روزیست که متجدد میشود در آن سرور

مومنان

مومنان و حبور اهل ایمان سنت است درین
روز خیرات و صدقات و مبرات بر مساکین و
اهل ایمان و در روز بیست و ششم آن سال سیزدهم از
هجرت وفات ابوبکر بن ابی قحافه بوده در همان
روز خلافت بولایت و وصایت ابوبکر بعمر بن
الخطاب رسید ماه رجب آخر ماههای
حرام است از سال بترتیبی که نمودیم و بیان کردیم
اول آنرا که ماه رمضانست و آن ماهیست عظیم الکرم
شریف همیشه در جاهلیت نیز تعظیم آن میکرده اند
و در اسلام نیز تعظیم و تکریم آن فرموده و آنرا
شهر الله الاصم میگویند بواسطه آنکه درین ماه غارت
نمینمایند و بجنگ و حرب مشغول نمیشوند و با آنچه
که موجب گناه و تقصیر است در درگاه جلال حضرت
ملک متعال اشتغال نمینمایند پس در آن ماه گویا
گوشها از حرکت و قعقعه و آواز سلاح کر است و

نمیشنود و همچنین از آواز و صهیل خیل و فرس و
اصوات مردم در حین حرب و لقاء اعداء و اجتماع
ایشان و مستحبست روزه این ماه و مرویست از حضرت
امیر المؤمنین علیه السلم که روزه میداشت و میفرمود
رَجَبُ شَهْرِي وَ شَعْبَانُ شَهْرُ رَسُولِ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَشَهْرُ رَمَضَانُ
شَهْرُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ یعنی رجب ماه منست و
شعبان ماه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم است و
رمضان ماه خدای عز و جل است و مرویست که
آنکس که روزه دارد از اول آن هفت روز درهای
بسته شود از و هفت در از آتش دوزخ و آنکس که
روزه دارد هشت روز از ان گشاده شود بر وی
او هشت در از بهشت پس اگر روزه دارد تمام
آن ماه را آزاد گرداند خداوند کریم رئوف رحیم جل
شانه و عظم احسانه گردن او را از آتش دوزخ و

و بر آورد از برای او حاجتها دنیا و آخرت
و بنویسید او را در زمرهٔ صدّیقان و درست
گویان و شهیدان اما این گاهی باشد که آنکس که
روزه دارد مؤمن باشد و احتراز نماید از گناهای
کبیره که موجب هلاک ابدی او میشود چنانچه الله
سبحانه و تعالی میفرماید اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ
الْمُتَّقِينَ یعنی قبول نمیفرماید الله سبحانه و تعالی
طاعات و مراسم عبادات الا از کسانی که
بموجب تقوی و پرهیزکاری از روی اخلاص تمام
اقدام نمایند و عمره را درین ماه شریف فضل کثیر است
و با عظیمی آثار و اخبار وارد شده و مستحبست زیارت
شریفه منیفه سید و مولانا ابی عبد الله الحسین بن علی بن
ابیطالب علیهما الصلوة و السلم در اول این ماه مرویست
از امام همام حق صواب ناطق جعفر بن محمد الصادق علیهما
الصلوة و السلم که فرمود مَنْ زَارَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ

عَلَيْهِ السَّلٰمُ فِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ غَفَرَ اللّٰهُ
لَهُ اَلْبَتَّةَ یعنی آنکس که زیارت کند قبر حسین را
علیه السلم در اول روز رجب بیامرزد خدای تعالی
او را البته یعنی بی شبهه و شایبه و این را بواسطه
این حدیث شریف زیارت باره میگویند و اگر کسی متمکن
نباشد و دور باشد و نتوانسته باشد که زیارت
آنحضرت نماید از قرب و نزدیکی درین روز پس
زیارت کند بعضی مشاهدات ایمه سادات رفیع الدرجات
علیهم افضل الصلوات واکمل التسلیمات را پس اگر
ازان نیز متمکن نباشد و درین روز نتوانسته باشد
پس ایما کند بجانب شریف ایشان بسلام و اجتهاد
نماید درین روز باعمال بر و خیرات که انشاء الله
تعالی بقبول موصول خواهد بود و در روز سیم آن سال دویست و
پنجاه و چهار از هجرت وفات سید و مولای ما ابی الحسن علی بن
محمد هادی عسکری بوده و عمر مبارک او دران روز چهل و

بلد

یکسال بوده و در بعضی نسخ اصل چنین است که
وَفِي يَوْمِ النِّصْفِ مِنْهُ بِخَمْسَةِ أَشْهُرٍ مِنَ
الْهِجْرَةِ عَقَدَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَآلِهِ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلٰمُ عَلَى ابْنَتِهِ
فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ الْبَتُولِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِمَا
عَقْدَ النِّكَاحِ وَكَانَ فِيهِ لَهُ الْأَشْهَادُ لَهُ
لِلْأَمْلَاكِ وَسِنُّهَا يَوْمَئِذٍ إِحْدَى عَشَرَ سَنَةً
وَفِي رِوَايَةٍ ثَلٰثَ عَشَرَةَ سَنَةً یعنی در روز
نصف رجب بعد از مضی پنجماه از هجرت عقد فرمود
رسول صلی الله علیه و آله امیر المومنین را علیه السلم بفاطمه
صلوات الله علیها عقد نکاح و دران روز گواه گرفت
حضرت پیغمبر از برای امیر المومنین درین روز عقد
نکاح بفاطمه علیها السلم و عمر مبارک حضرت فاطمه علیها السلم
دران روز سیزده سال بود و بباید دانست که این که
ذکر کردیم ما و ترجمه نمودیم آنرا اشارة دلالت برین کرد

که عقد نکاح مبارک حضرت فاطمه علیها بحضرت
امیر المؤمنین علیه السلم در روز نصف رجب بعد از
پنجاه از هجرت بود و تارةً قبل ازین دلالت برین
کرد که تزویج حضرت فاطمه علیها السلم با امیر المؤمنین ع
در روز نصف اول ذی الحجه بعد از مضی دو سال از
هجرت بود و تارهٔ دلالت برین کرد که زفاف و
نقل حضرت فاطمه علیها السلم بعد بمنزل شریف امیر المؤمنین
صلوات الله وسلامه علیه در شب بیست و یکم محرم بوده
در سال سیوم از هجرت و چون در روایات مذکور است
که نکاح مبارک بچه مقدار زمان بعد از هجرت بود و لفظ
نکاح و عقد اعم است از مجرد عقد و نکاح یا مقید بقید
مضاجعت و دخول پس میتواند بود که در عبارات ادا
هر جا که محتمل باشد نکاح مجرد بی قید و حمل بران توان کرد
حمل بران بباید نمود و هر جا که حمل بران نتوان نمود و قید
لازم آن باشد او را از طلاق بیرون برد حمل بران

بقید

مقید باید کرد و آنچه درین محل متصور است
آنست که چون از بعضی روایت چنین فهم میشود
که عقد مبارک بعد از پنجاه از هجرت بوده و از
بعضی روایت چنین هم میشود که تزویج مبارک
بعد از دو سال از هجرت بوده و از بعضی روایات
چنین فهم میشود که نقل و زفاف مبارک بعد از سه سال
از هجرت بوده و چون جمع بین الروایات نمایم می
تواند بود که مجرد تزویج بعد از پنجاه از هجرت بوده
باشد و تزویج مقید بمجرد زفاف و نقل بمنزل شریف
حضرت امیر المؤمنین علیه السلم دون غیره بعد از دو
سال از هجرت بوده باشد و تزویج مقید بزفاف یا
مضاجعت و مباضعت بعد از دو سال از هجرت بوده
باشد والله اعلم و همچنین مستحب است در روز نصف رجب
روزه و زیارت مشاهد ائمه هدی علیهم صلوات الله
الملک الاعلی و دعا کردن درین روز بدعای ام داود

وآن موجود است در کتب اصحاب با شرح
طویلی که در اینجا است وآن دعای استفتاح نامند
دام داود اسم او فاطمه است بنت عبد الله بن الحسن
بن عبد الله حسنیه و او حکایت نمود که چون ابو جعفر
دوانیقی عبد الله بن حسن را بقتل آورد بعد از آنکه پسران
او محمد نفس زکیه و ابرهیم را بقتل آورده بود پسر
مرا داود بزنجیر نموده نزد او بردند و مدتها از من
غایب بود بمرتبه که از حیوة او نا امید شدم و مرا
غم و بسیار دست داد پس روزی رفتم بخدمت ابی
عبد الله جعفر بن محمد الصادق علیهما الصلوة والسلم دعا
کردم با آنحضرت پس فرمود ای ام داود چه شد
حال داود پس بگریه در آمدم و گفتم جان من فدای
تو باد کجا است داود ای سید و مولای من مدت مدید
شد که مفارقت کرده از من و محبوس است در عراق
پس فرمود چرا دعای استفتاح نمیخوانی و بآن مشغول

نمی شوی پس گفتم جان من فدای تو باد دعای
استفتاح کدام است فرمود که بخوان اولا سوره
فاتحه صد نوبت و اخلاص صد نوبت و آیة الکرسی
ده نوبت و بعد از آن سوره انعام و سوره بنی
اسرائیل و سوره کهف و سوره لقمان و سوره
یس و الصافات و حم سجده و حم عسق و حم دخان
و سوره فتح و سوره واقعه و سوره ملک و سوره
ن والقلم و سوره اذا السماء انشقت و مابعد آن
تا آخر قرآن و چون فارغ شدی از قرائت
این سورها بخوان دعای استفتاح و آن صَدَقَ اللّٰهُ
الْعَظِیمُ الَّذِی لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ
ذُو الْجَلَالِ وَ الْاِکْرَامِ است تا آخر دعا
و این دعا و شرح آن مذکور است در مصباحین و
غیر آن فاطمه بنت عبد الله حسینه گوید چون حسن کردم
دعا بدین طریقه که امام همام جعفر بن محمد الصادق علیهما

الصلوة والسلم فرمود بجای آوردم و چون آخر
شب شد در خواب دیدم رسول الله را صلی الله علیه و
آله وسلم که فرمود یا داود ابشر بحفظ و لدک ابره
ودیده علیک یعنی بشارت ده بحفظ ولد خود و
رد و بازگشتن او بر تو و میگوید چون بیدار شدم
از خواب توقف نداشتم الا بقدر مسافت راه
سواری که بجد راه رود که بعد از آن مقارن این حال
داود فرزند من رسید و شیخ اجل افضل ابوجعفر
طوسی قدس سره در مصباح چنین آورده که سنت است
درین روز غسل و دعا کردن بدعای استفتاح و آن
معروفست بدعای ام داود و آنکسی که اراده آن
داشته باشد بروزه رود در روز سیزدهم و چهاردهم و
پانزدهم که ایام البیض است و چون وقت زوال شود
در روز پانزدهم غسل کند و چون زوال شمس حاصل شود
فرض پیشین و پسین بگذارد در رکوع و سجود از جانب

باید بجای آورد و در موضعی باشد خالی که مشغول
نسازد کسی و چیزی او را از توجه و اقبال آن طاعت
و کسی با او و او با کسی سخن نگوید و چون فارغ شود
از نماز رو بقبله کند و صد بار الحمد بخواند و همچنین تا
سورها بطریقی که مذکور شد و چون فارغ شود از آن
همچنان روی بقبله دعای استفتاح بخواند تا آخر و حاجت
طلب نماید که مقرون باجابت میگردد و درین روز
سال دوم از هجرت تحویل قبله شده از بیت
المقدس که رو کردن بآن پیشتر واجب بود بجانب
کعبه و در آن حال مردمان در نماز عصر بودند پس واقع
شد بعضی از نماز ایشان بجانب بیت المقدس و
بعضی از آن بجانب بیت الحرام و در روز سیزدهم
آن متولد شده است حضرت امیرالمومنین علی بن ابی
طالب علیه السلم در مکه در بیت الحرام در سال سی ام
از عام الفیل و آن روز بهجت مومنان و مسرت اهل

ایمانست و در روز بیست و دوم آن سال شصتم از
هجرت هلاک معویة بن ابو سفیان علیه اللعنة والخذلان
بوده و در ان روز عمر نابکار کش هفتاد و هشت سال بوده
و آن روز مسرت مؤمنان و شادی ایشان است و هم و حزن
اهل کفر و ضلالت است و در روز بیست و پنجم آن سال
صد و هشتاد و هشت از هجرت وفات سید و مولای ما
ابو الحسن موسی الکاظم علیه السلم بوده بزهر در حبس سندی
ابن شاهک بجوار رحمت ایزدی پیوسته و در ان روز
عمر شریف او پنجاه و پنج سال بوده و آن روزیست که متجدد
میشود در ان هموم و احزان آل محمد علیهم الصلوة والسلم و در
روز بیست و هفتم آن روز مبعث پیغمبر ما است صلی الله
علیه وآله و فرستادن او از حق جل شانه بخلق هر آنکس که
روزه دارد درین روز مرد آنست که بنویسد الله سبحانه
وتعالی از برای او ثواب روزه شصت ساله و مرویست
از ایمه معصومین صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین که آنکسی که

بگذارد

بگذارد درین روز دوازده رکعت نماز بخواند
در هر رکعتی فاتحة الکتاب و سورهٔ یس یکبار و چون
فارغ شود ازین نماز بخواند در عقب آن فاتحه چهار نوبت
و قل هو الله احد و قل اعوذ برب الفلق و قل اعوذ
برب الناس هر یک چهار نوبت و بگوید سُبْحَانَ
اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ
اَکْبَرُ چهار نوبت وَاللّٰهُ رَبِّی لَا اُشْرِکُ
بِهٖ شَیْئًا چهار نوبت بعد از ان دعا کند بانچه
مباح باشد در امور دین و دنیا هر آینه مستجاب شود
آن دعا مگر آن دعائی باشد بد بر قوم مؤمنان یا
از برای قطیعت و بریدن رحم و خویشی یکی از خویشان
که جایز نباشد قطع آن و آن روزیست شریف عظیم الرکه
و مستحبست در آن روز صدقه و خیرات و فزودن
در اعمال بر و خوبی و ادخال سرور در دل مؤمنان
و اهل ایمان نمودن ماه شعبان ماهیست عظیم

البرکات ماه قبولی طاعات و عبادات و روزهٔ
آن از سنن شریفهٔ فرضیهٔ حضرت رسول الله است
صلی الله علیه و آله و در روز سیم آن مولد شریف
ابی عبدالله الحسین علیه الصلوة و السلام واقع شد و آن
روز پنجشنبه بوده و روزه داشتن آن روز ثواب
عظیم دارد و در روز هشتم آن سال دوم از هجرت
نازل شده است وجوب فرض ماه رمضان و در شب
نصف آن سال دویست و پنجاه و چهار از هجرت ولادت
سید و مولای جمیع عالم و عالمیان صاحب الدور و
الزمان محمد بن الحسن المهدی علیه و علی آبائه الکرام
افضل الصلوة و اکمل السلام است و مستحبست در این شب
غسل و احیای آن و نماز و دعا و تخشع و تخضع و ثناء
درگاه جلال ملک متعال تقدس و تعالی و در این شب از
مستحبات مؤکده است زیارت حضرت سید و مولای ما
ابی عبدالله الحسین علیه الصلوة و السلام مرویست از صادقین

معصومین

معصومین علیهم افضل الصلوة و اکمل التحیة و
الثنا که فرموده اند اِذا کانَ لَیلَةُ النِّصفِ
مِنْ شَعبانَ نادیٰ مُنادٍ مِنَ الاُفُقِ الاَعلیٰ
زائِری قَبْرِ الحُسَینِ بْنِ عَلیٍّ اِرْجِعُوا مَغْفُوراً
لَکُمْ ثَوابُکُمْ عَلیٰ رَبِّکُمْ وَمُحَمَّدٍ نَبِیِّکُمْ
عَلَیْهِ الصَّلوٰةُ وَالسَّلامُ یعنی چون شب نصف شعبان
شود ندا کننده ندا کند از طرف بالا و افق اعلی که
ای زایران قبر حسین بن علی بازگردید از زیارت خود
آمرزیده برای شما گناه شما و ثواب شما لازم است که
لطف و کرم پروردگار و محمد نبی و پیغمبر شما علیه الصلوة و السلام
و آنکسی که نتواند و استطاعت آن نداشته باشد
که زیارت کند حضرت امام حسین را علیه السلام در این شب
ایما کند و توجه نماید بسلام بجانب شریف آنحضرت در
سر بقعه و قطری که باشد و احیا نماید بنماز و دعا و خضوع و
خشوع و ثنا آن شب را مرویست از امیرالمؤمنین و امام

المتقین علیه افضل الصلوة واکمل الثناء که هر سال سه شب را
احیا میفرموده وخواب نمیفرموده اول شب بیست و
سیوم ماه رمضان و میفرموده اِنَّهَا الَّتِی تُرْجی
اَنْ تکُونَ لَیْلَةُ الْقَدْرِ یعنی این شبی است که امید
ورجاء آن هست که لیلة القدر باشد ثانی لیلة الفطر است
که آنحضرت میفرموده که وَهِیَ اللَّیْلَةُ الَّتی یُعْطِی الاَجِیر
اَجْرَهُ یعنی این شبی است که میدهند اجیر ومزدور را
اجر ومزد او ثالث شب نصف شعبان است وی می
فرموده که فِی هٰذِهِ اللَّیْلَةِ یُفْرَقُ کُلُّ اَمْرٍ
حَکِیمٍ یعنی درین شب شریف محل تمیز واز یکدیگر
جدا شدن امور وکارهای محکم متین مشتمل بر انواع
حکمت باری سبحانه وتعالی است چنانچه در قرآن مجید
ازین آیه شریفه که فِیهَا یُفْرَقُ کُلُّ اَمْرٍ حَکِیمٍ
چنین است که اَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا اِنَّا کُنَّا
مُرْسِلِینَ رَحْمَةً مِنْ رَبِّکَ یعنی این امریست حاصل از

نزد ما که خداوندگار بحق وپروردگار مطلقیم بطریق تقی
که مقتضای حکم وحکمت ماست از برای انکه عادت ما
فرستادن پیغمبر است وکتابها به بندگان ما از برای
رحمت وشفقت برایشان از پروردگار تو واو سمیع است
یعنی شنوا است وعلیم است یعنی داناست باحوال
ایشان که شفقت پروردگاری تقاضای آن مینماید
وآن شبی است که تعظیم آن مینمایند سایر مسلمانان و
اهل ایمان بلکه اهل کتاب نیز در هر باب ومرویست از
امام همام بحر الحقایق جعفر بن محمد الصادق علیهما الصلوة
والتسلیم والتحیه والاکرام که او میفرموده چون شب نصف
شعبان شود اذن واجازه میدهد الله سبحانه وتعالی
ملایکه را بفرود آمدن در زمین از آسمان ومفتوح می
شود دران شب درهای بهشت وجنان ومستجاب میشود
دران دعای داعیان پس باید که بگذارد بنده دران شب
چهار رکعت نماز وبخواند در هر رکعتی فاتحة الکتاب یک

نوبت و سوره اخلاص صد نوبت و چون فارغ
شود ازان دستها بردارد و بگستراند از برای دعا
و بگوید دران اَللّٰهُمَّ اِنِّی اِلَیْكَ فَقِیْرٌ وَ
بِكَ عَائِذٌ وَمِنْكَ خَائِفٌ وَبِكَ مُسْتَجِیْرٌ
رَبِّ لَا تُبَدِّلْ اِسْمِی وَلَا تُغَیِّرْ جِسْمِی اَعُوْذُ
بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ وَاَعُوْذُ بِرِضَاكَ مِنْ
سَخَطِكَ وَاَعُوْذُ بِرَحْمَتِكَ مِنْ عَذَابِكَ اَنْتَ
كَمَا اَثْنَیْتَ عَلٰی نَفْسِكَ وَفَوْقَ مَا یَقُوْلُ
اَلْقَائِلُوْنَ رَبِّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ
وَافْعَلْ بِی كَذَا وَكَذَا پس سؤال کند هر حاجتی که
داشته باشد بدرستی که الله سبحانه و تعالی جواد و
بخشنده است کریم و لطف کننده است و مرویست
که هرکسی که این نماز را در شب نصف شعبان ادا نماید وی را
آورد بیامرزد الله سبحانه و تعالی بلطف نهایت و کرم بی
نهایت خود گناهان او را و قضا نماید آنچه دارد از حاجت

دل

و مسئلت و ببخشد و انعام فرماید مسئول و مأمول
او را انشاء الله تعالی
اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الْفَائِزِیْنَ بِرَحْمَتِكَ
وَفَضْلِكَ وَلَا تَجْعَلْنَا بِكَمَالِ رَحْمَتِكَ مِنَ
الْآیِسِیْنَ الْقَانِطِیْنَ بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَعِتْرَتِهِ
الطَّاهِرِیْنَ الْغُرِّ الْمَیَامِیْنِ صَلَوَاتُ اللهِ وَسَلَامُهُ
عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمْ اَجْمَعِیْنَ آمِیْنَ یَا رَبَّ الْعَالَمِیْنَ
رَبِّ اخْتِمْ بِالْخَیْرِ وَالْحُسْنٰی وَالْبَرَكَةِ وَالْیُمْنِ

هو

اختیارات ایام و تمیز ممدوح از مذموم و صالح از فاسد آن

درکتاب مجموع الرایق فی ازهار الحدایق منقولست
از امام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلم که او از پدران
خود نقل میکند که ایشان از محمد بن عبدالله نقل میکنند که
روز اول ماه روزیست که خلق کرده الله تعالی آدم علیه السلم را

در آن روز و این روز روز مسعود مبارکست جهت
ملاقات سلاطین و مکالمهٔ با ایشان و طلب حاجتها و
طلب علوم و خرید و فروخت و زراعت کردن و درخت
نشانیدن و سفر کردن و هر که درین روز بیمار شود زود
به شود روز دوم روزیست که خلق کرده الله تعالی
حوا را از پهلوی آدم علیه السلم این روز روز میمون
و مسعود است جهت زن خواستن و مباشرت کردن
و مسافرت نمودن و جهت طلب جمیع حوایج و مرادات
و هر که بیمار شود در اوایل این روز بیماری او سهل و سریع
الزوال باشد و زود به شود و اگر در اواخر این روز
بیمار شود مرض او اشتداد پیدا کند و خوف موت او باشد
روز سیم روز نحس مستمر است ملاحظه و پرهیز باید کرد از
جمیع چیزها و در هیچ امری ساعی نباید بود و شروع بنا
کرد از مدعیات و حاجتها خصوصاً ملاقات سلاطین و شروع
و سفر کردن و تجارت کردن و هر که بیمار شود درین روز خوف

و بیم هلاک او باشد و هر که درین روز مسافرت
کند غارت زده شود و هر که اراده زن خواستن
کند درین روز باتمام نرسد و اگر باتمام رسد همیشه میان
زن و شوهر دشمنی باشد و این روز روزیست که آدم و
حوا را از بهشت اخراج کرده لباس ایشان را از بدن ایشان
بیرون کردند روز چهارم روزیست که هابیل در آن
روز متولد شد و این روز روزیست صالح و مختار
از برای زن خواستن و صید کردن هم در بحر و هم در
بر و هر فرزندی که درین روز متولد شود صالح
و نیک بخت و محبوب القلوب باشد و هر که سفر کند
درین روز غارت زده شود و ببلا گرفتار شود و هر که
بیمار شود زود به شود باذن الله سبحانه و تعالی روز پنجم
روز نحس مستمر مشئوم است و قابیل که ملعون بود درین
روز متولد شد و این روز روزیست که برادر قابیل درین
روز کشته شد روزیست در کمال نحوست و بدی و نهایت

ملاحظه تمام باید کرد از سلاطین و از سباع و از
قطاع الطریق روز بیستم روزیست مبارک و
میمون صلاحیت زن خواستن و طلب جمیع حوایج
دارد و هر که سفر کند درین روز بصحت و سلامت بمقصد
رسیده بخانه خود عود کند زیراکه روزیست که طلب و
خواست جمیع مرادات را میشاید روز هفتم روزیست نیک
و مستحسن است جهت جمیع کارها بکنید درین روز هر چه
خواهید و اراده میکنید از سعی در حوایج و درخت نشانیدن
و بنا نهادن و زراعت کردن و صید کردن و کسب
کردن و تردد سلاطین رفتن و سفر کردن و هر حاجتی که
باشد روز هشتم روزیست ممزوج برای طلب بعضی از
حاجتها خوب است و جهت بعضی کارها بد برای سعی در
مثل بیع و شرا و صید کردن و ملاقات سلاطین درین روز
و برای هر حاجتی که داشته باشد بسیار خوب است و آن
حاجت بر آورده میشود اما برای سفر کردن بسیار بد است

ادرنه

باشد هر که بیمار شود درین روز به شود هر که
سفر کند درین روز مقضی المرام بمنزل خود عود
کند هر که پیش سلاطین رود درین روز بمدعای خود
برسد و بمقصود خود واصل شود روز بیست و سیم
روزیست بسیار نیکو هود بن یعقوب برادر پدر مادری
حضرت یوسف علیه السلم درین روز متولد شده
برای جمیع مهمات و مدعیات خوب است خصوصاً
برای تزویج و تجارت کردن و دخول پیش سلاطین
هر که متولد شود درین روز صالح و پاکیزه روزگار باشد
هر که سفر کند درین روز در ان سفر غنیمت بسیار یابد
و خیر کثیر بیند روز بیست و چهارم روز نحس مستمر است
و فرعون ملعون درین روز متولد شده برای جمیع مهمات
و مدعیات خوب است و این روز روزیست در کمال بدی
هر که درین روز متولد شود کشته شود و اگر کشته نشود
در کمال پریشانی و بیسعادتی باشد هر که سفر کند درین روز

بیماری او بطول بکشد و نادر باشد که خلاصی یابد
و به شود روز بیست و پنجم روزیست در آن بدی و کمال
رداءت روزیست که بر اهل مصر هفت قسم عذاب و
آفت نازل شد روز کثیر البلا شدید العنا است هر که
بیمار شود درین روز نجات و خلاصی نیابد هر که سفر
کند درین روز اصلا فایده نه بیند روز بیست و ششم
روز نیکوی مبارک مسعود است روزیست که بحر از
برای حضرت موسی علیه السلام شکافته شد و آنحضرت
از بحر عبور کرد از برای طلب جمیع حاجتها و مهمات
خوبست مگر زن خواستن و سفر کردن که خوب نیست و
صدقه دادن درین روز ثواب بسیار و فایده عظیم دارد
روز بیست و هفتم روزیست در آن خوبی و نیکویی از
برای طلب علم و حاجات و کافه مرادات خاصه جهت بنا
نهادن و زن کردن و بیع و شرا و دخول پیش سلاطین روز
بیست و هشتم روزیست که یعقوب نبی علیه السلام درین روز

متولد شده است و روز ممزوج است از خوبی
و بدی هر که متولد شود درین روز واسع الرزق
کثیر المعاش باشد اما همیشه مغموم و مهموم باشد روز
بیست و نهم روزیست در کمال خوبی ممدوح و صالح است
از برای کافه حوائج و مهمات هر که بیمار شود درین روز
زود به شود و هر که بسفر رود و مال جزیل بیابد روز
سی ام روزیست مختار و برگزیده جهت جمیع کارها
و مهمات اسمعیل بن ابرهیم علیهما السلم درین روز
متولد شد و صلاحیت طلب و خواست همه کارها دارد
خاصه برای خریدن و فروختن و درخت نشانیدن و
زن کردن هر که بیمار شود درین روز سریعا خوب شود
و هر که متولد شود حلیم و صادق القول باشد هر طلبی که
بکند درین روز بمقصود برسند هر چه گم شود یافت
شود بزودی انشاء الله تعالی

من مناجات امام زین العابدین ع

یا من یری ما فی الضمیر ویسمع
انت المعد لکل ما یتوقع

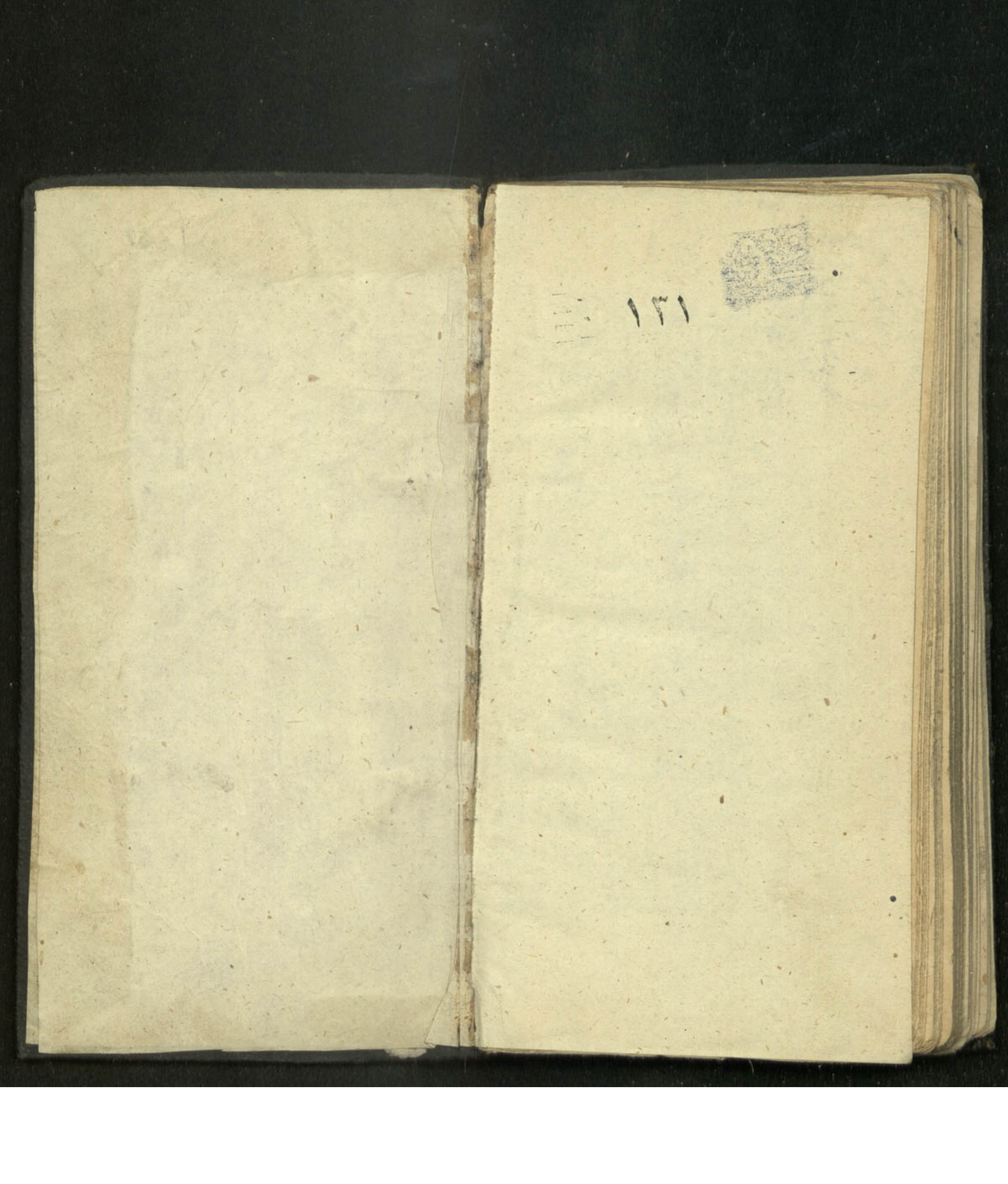
ای که [illegible] اندر ضمیر و بشنوی
جز تو [illegible] کرد امید بندگان

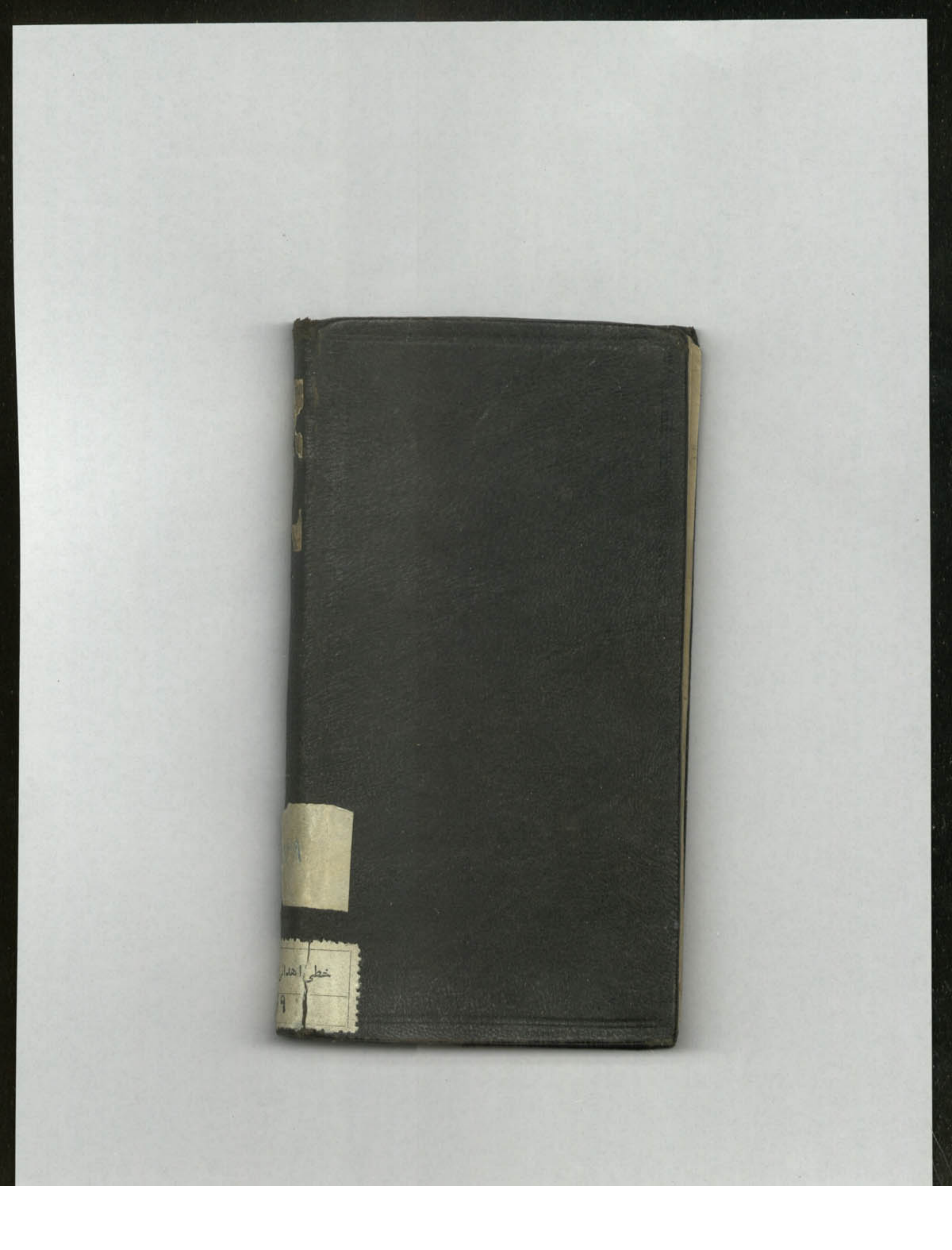
یا من یرجی للشدائد کلها
یا من الیه المشتکی والمفزع

ای که در هر سختی امید ما داره بتو
[illegible] بر شکوه از جور زمان

یا من وجودی امره فی قول کن
امنن فان الخیر عندک اجمع

ای با مرکن وجود من شده ازنیست [illegible]
زان همه خیرات منت زیکان ناتوان

١٣١

خطی اهدا
۹